

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6LELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Új adatok a hitközségi gazdálkodásról A Sip-ucca különös akciója alkalmazottai ellen

AZ ANTISZEMITIZMUS NYELVE

nemzetközi. A napilapokban olvasuk, hogy Romániában megjelent az első cigánynyelvű antiszemita újság. A hitlerista román sajtó nagy lelkesedéssel regisztrálta a „korszakalkotó” eseményt és vezércikkekben mutatott rá a cigányság nagy jelentőségére a népzene fejlesztése terén. A cikkíró végül leszögezte, hogy a cigányságnak vannak jogos és feltétlenül orvoslandó sérelmei és felhívta az illetékes körök figyelmét a román népnek erre az értékes rétegére, melyet eddig oly méltatlanul mellőztek.

Reméljük, hogy a cigányság nem fogja félreérteni és bűnünkül felróni, ha a román antiszemitizmusnak hirtelen fellobbanó szerelmét a cigány nép iránt, váratlanul feltörő megértését sérelmei tekintetében roppant jellegzetesnek és még mulatságosabbnak találjuk. Természetesen távol állván a faj és vér mítoszától minden sérelmet egyformán bírálunk el és ítélünk meg, akár zsidót, vagy buddhistát, cigány vagy négert ért légyen az. De Románia politikuskai néhány évszázadon át nyugodtan éltek, haltak és politizáltak anélkül, hogy politikai gondjaik számát a cigányság sérelmei egygel szaporították volna. A cigányság pedig szintén élt, szaporodott és meghalt, muzsikált és üstöt foltozott anélkül, hogy helyzetének méltatlan voltát a nemzeti közvélemény elé tárta volna jóvátételt követelve. A nemzeti szocializmusnak kellett jönnie ahoz, hogy ez a kérdés aktualitást nyerjen és politikai faktorokat foglalokoztasson. És szinte várjuk már,

mikor fog megjelenni az első cigánynyelvű nyilaskeresztes röpirat és mikor fog antiszemita sajtónk tudatára ébredni a cigányság jelentőségének és sérelmeinek. Mert ha a kezdeményezés dicsőségét már le is aratták előttük román kollégáik, az átplántálás lehetőségével csak igyekeznek majd élni. Hiszen egyebet sem tesznek, mint átplántálnak több és kevesebb sikerrel. Hála Istennek, inkább kevesebb, mint több sikerrel.

Ami magát az esetet — majdnem azt mondtuk: eseményt — illeti: ismét egy iskolapéldája annak, hogy a náci propaganda számára

semmi eszköz sem elvetendő s szervezeteiben senki sem nélkülözhető. Mert ugyebár pillanatnyi kétegyünk sincs atekintetben, hogy nem a román cigányság gazdasági jóléte tette lehetővé egy cigánynyelvű és egyuttal antiszemita lap kiadását. Azok az ismeretlen források, melyekből a nálunk megjelenő hecciratok tömegét táplálják, nyitva állnak a román cigányság számára is, feltéve, hogy a román antiszemita cigánylaphoz egyáltalán köze van a román cigányságnak. Legalább is annyi, mint a magyarországi nyilaskeresztes mozgalomhoz a magyar népnek.

Virrad már...

Dr. Patai József, az illusztris író és költő, a magyar-zsidó közélet egyik nagyműveltségű és finom lelkű szószólója, a Mult és Jövő július-augusztusi számában böles és tárgyilagos cikket írt „A pesti hitközség sorvadásáról”. Kár, hogy tanulmányának is nevezhető írásának végén túlságosan belemélyed a cionizmus kérdésébe, bár cikkéből nyilvánvaló, hogy a „sorvadást” nem abban látja, mert a pesti hitközség a cionizmussal szemben erősen tartózkodó magatartást tanúsít, és szerinte is a „sorvadásnak” egészen más okai vannak. Hiányozván a szoros összefüggés a „sorvadás” és a cionista eszméktől való idegenkedés között, az igazi okokról a cikk második részében majdnem eltereli a figyelmet, sőt az arra hajlamosaknál azt a látzatot is kelthetné, mintha a hitközség vezetéséről és szelleméről

mondott súlyos kritikája rögtön enyhébb lenne, ha a pesti hitközség szelleme a cionizmushoz barátságosabban közelednék. Pedig erre nyilván nem gondol Patai József. Az ő szellemi és erkölcsi kiválóságáról ilyesmi föl sem tehető és csak taktikai hibának kell tekintenünk, hogy bátor kiállása kapasan nem tudott hallgatni az ő saját szívügyéről, melytől teljesen függetlenül tárgyilagos és helytálló mindaz, amit a pesti hitközség szellemi és anyagi gazdálkodásáról világgá kiált.

Ezzel korántsem akarjuk azt mondani, hogy a cionizmus kérdésében tett szemrehányásai nem tartalmaznak a cionizmus elleneinek szemében is sok megszívleendő igazságot, de talán rossz volt az alkalom és most a pesti „klikk” könnyen fogja Patait támadhatni nyeglén odavetve, hogy „hinc illae lacrymae”.

Patai József kritikája azt jelenti, hogy végre elérkezett az ideje a sorompóba-lépésnek, hogy a *balparti haladó zsidóság legjobbjai összefogjanak és megmentsek azt, ami még megmenthető a magyar zsidóság részére, tekintve, hogy Pest haladó hitközsége számban és intelligenciában a hazai zsidóság többségének mondható.*

Nem akarom itt megismételni a pesti költségvetés kapcsán részletesen mondottakat. Ismeretesek azok jórészt már a Zsidó Élet eddigi közléseiből. *Homályosan elszámolt nagy összegekről van itt szó,* melyekről a pesti nagy hitközség vezetősége nyilatkozni nem hajlandó, tespedésről, mely a nagyszámú kitéréssel és a születési és halálozási statisztika feltűnő leromlása ellen semmi újat nem alkot és összetett kezekkel nézi a felekezet szomorú sorsát. Az utóbbi három évben egész agilitásukat a budai hittestvérek leigázásának megkísérlésében merítették ki, amire rengeteg ezreket költöttek, holott az Egyenlőség — hivatalos lapjuk szerint — a szegény zsidó diákokat a legnagyobb nélkülözések között hagyták és mint ez a lap írja, sem tandíjsegélyben nem tudták az egyetemi hallgatókat részesíteni és még vajaskenyerét sem tudták nekik adni vacsorára, holott a budai hadjáratra elposcsékolt pénznek tizedrészeivel is fedezni lehetett volna a tandíjigényeket és a vajaskenyér-vacsorákat, még pedig bőségesen.

A Zsidó Élet csak nemrég jutatta kifejezésre „Zsidó Közélet” címen közölt egyik cikkében, amiről most Patai is beszél, hogy évek-évtizedek óta ugyanazon nem éppen a fővárosi zsidóság színét-javát jelentő egyenlőségek tartják az összes pozíciókat elfoglalva és eszük ágában sincs, hogy helyeiket más arra igazán érdemesebbeknek átengedjék. Undor tölti el az embert, mikor hétről-hétre beadott hivatalos kommunikékben örökké ugyanazt a pár nevet olvassa, mintha a magyar zsidóságból különb gárda nem telnék. Időközönként sikerül nekik egy-egy jóhiszemű és valóban előkelő nevet „alibi” gyanánt cooptálni az előjáróságra, de ezek rendszerint csak dísz-zsidók, akikkel dicselkedni lehet. Nem említtek neveket, de az egész városban

— a pesti oldalon — mindenki tisztában van azzal, hogy igazi választás nincsen és nem is lehet olyan választójog mellett, melynél egy szavazat többséggel egy nagyságra nézve azonos réteget teljesen ki lehet zárni a kormányzásból. Rendszerint magukra a képviselőtestületi tagságra jelöltek, családi hozzátartozók, a tisztviselők nagy csapata jelennek meg az urnák előtt, akik természetesen, „egyhangú”-lag fogadják el azt a listát, melyre nézve soha senki megkérdve nem lesz s amely néhány belső ember akarata szerint készül a kancelláriában. Hogy komoly ellenzéki megmozdulás nincs, annak elsősorban a retrográd választói jog az oka, másrészt éppen a választói joggal bírók színe-java, a fővárosi zsidóság igazi elitje vonul félre a vásári tülekedés elől, melyben a hitközség árendásai a „piacot” átengedni nem hajlandók és lármás „csaesenerjeik” hihetetlen zajongása mellett úgy ágálnak, mintha igazán ők lennének a kiválasztot-

tak, a nélkülözhetetlenek. Ezt mondja a sorok között Patai József, mert az ő finom tolla még mindig berzenkedik attól, hogy kímélet nélkül az asztalra esapjon és világgá kiáltja: Quo usque tandem?

Rége óta az igazi tekintélyek, az anyagilag függetlenek, a megközelíthetetlen puritánok nevelték a magyar Izráelt, a pesti nagyhitközséget... ma... erről jobb nem beszélni. Elég a neveket összehasonlítani. És ne tévesszen meg senkit az a néhány, minden gyanun felül álló jóhiszemű úr neve, akik staffage-ul szolgálnak a törpéknek, a haszonlesőknek, kitarítottaknak.

Patai József cikke riadónak is beillik. Föl akarja, talán föl is fogja ébreszteni az elernyedetteket kábulatukból és a szerénység-ből tartózkodókat nyílt, érélyes lépésekre serkenteni. Ebben a reményben kiáltjuk nagy örömmel a esüggedők felé: *szól a kakas már, oszlik a sötétség, kezd virradni!*

PARVUS

Egy zsidó hős halála

Folyó hó 6-án tragikus körülmények között elhunyt Csányi Ármán volt eszázári és királyi 34. gyalogrezdbeli tartalékos főhadnagyot kísértük utolsó útjára.

A megrendítő és szívtetpő temetési aktusnál valláskülönbőség nélkül megjelent Gyöngyös város közönsége és a Frontharcosok gyöngyösi csoportjának díszszakasza. A hős katonától a Frontharcos Szövetség gyöngyösi alelnöke, Büchler Zsigmond többszörösen kitüntetett tartalékos tüzérornagy megható búcsút vett.

Élete derekán sírba szállt hittestvérünk a világháborút végig küzdötte. Mozgósítás után a szerb hadszíntéren a sabáci ütközetben vezette századát rohamra, majd októberben a szerb arevonat áttörése után az előnyomulás alkalmával megsebesült. Még fel sem épült teljesen, már önként jelentkezett a Kárpátokba betörő oroszok ellen és Manilova Kasiolatánál 1915. ápr. 26-án másodsor is megsebesült. 1915. szeptemberében részt vett a Novi Baosjev, Ikva menti és a Bródó körüli ütközetekben. Kiváló haditűzterítmenyei elismeréseképpen megkapta a hadiékítményes III. osztályú katonai érdemkeresztet, a III. oszt. Signum Laudist a kardokkal,

közvetlen a forradalom előtt felterjesztették a II. oszt. Signum Laudisra. Megkapta a bronz vitézségi és a sebesülési érmekeket két sávval, a Károly csapatkeresztet és a névreszülő német vaskeresztet. Példás, izig-vérig katona volt. Előljáróinak parancsait bátran, halálmegvetéssel teljesítette. Sokszor majdnem lehetetlen feladatokat oldott meg. Cselekedeteit hazája iránt való törhetetlen szeretet szentséges eszméje hevítette.

A zsidó közéletben is tevékeny részt vett, ahol mély zsidó érzéséről és a vallás iránti nagy szeretetről tett tanúságot. Korai elhunnya nagy vesztesége úgy városunk, mint az egész magyar zsidóságnak. Halálával az alaptalanul meghurcolt zsidóságnak egy tündöklő csilaga hullt a porba. Dicsőséges emléket úgy bajtársai, mint a gyöngyösi zsidóság kegyelettel fogja megőrizni.

Löffler Miklós

e. e. hadnagy

a Gyöngyösi Statusquo Izr. Hitk. titkára.

Ifjusági hajókirándulás Bécsbe!

Aug. 19-26-ig: Fészvétel díj feljártal, belépődíjakkal vezetéssel együtt **45.-**
(Utlevél hiányában igazoljéggel is lehet utazni)

OMIKE Tanulmányutazási Osztálya
IX., Üllői-út 11/13 Telefon: 187-711. (MNB 778. sz. c.)

A zárszámadás és mérleg titkai

Mi van a hitközségi alkalmazottak nyugdíjpénztárával?

Irta: HÁMOS GYULA

Megelégedéssel tölt el bennünket, hogy arra az egyiptomi sötétségre, mely a pesti izr. hitközség jelenlegi vezetését körülveszi, sikerült felhívni nemcsak a közömbös, semmiféle felekezeti ügy iránt nem érdeklődő zsidó polgárok figyelmét, hanem azoknak a nagy súllyal bíró, jelentős közéleti pozíciót betöltő személyiségek érdeklődését is felkelteni, kik nevüket odaadják minden felekezeti megmozduláshoz, — legyen az társadalmi, vagy karitatív, — vagy ha nem is vesznek részt aktívan, de nevük szerepel az előjáróságban és a választmányban. Ezek a szigorúan erkölcsi és etikai alapon álló s a felekezeti díszeit reprezentáló urak, szinte hihetetlenül vettek tudomást felvilágosító munkánkról s alaposan megingott bizalommal nézik a hitközség vezetésének teljes beismerést jelentő némaságát, mely azt bizonyítja, hogy a felvetett kérdéseimre — melynek célja a közvélemény megnyugtatása lett volna, — nem képesek minden irányban elfogadható választ adni. Így a macsz-üzem rejtelve — továbbra is rejtelen marad, a kasrusz- és gabella-térítések ügye továbbra is felderítetlen, az adományokból befolyt többszáz ezer pengő be nem vételezése marad továbbra is érthetetlen előttünk, az ingatlanok bér- és egyéb jövedelme továbbra is homályos marad és ezek után felmerül az a kérdésünk, ha csak egy hétig, vagy napig, nem is egy napig, egy pillanatig is ilyen kérdések felmerülhetnek, nem volna-e kötelessége az előjáróságnak — kiknek tagjai között felsőházi tagok, országgyűlési képviselők, tehát törvényhozók, kúriai bíró, ügyvédek, stb. vannak — levonni a konzekvenciákat... Mert a tényállás az, hogy a pesti izr. hitközség kifejtett működéséről szóló

jelentést, zárszámadást és mérleget az előjáróság nevében, Stern Samu elnök s Eppler S. főtitkár írják alá. Ezek szerint dr. Glücksthal Samu, dr. Buday-Goldberger Leó, Vészi József, Vida Jenő felsőházi tagok, dr. Fábrián Béla országgyűlési képviselő, dr. Gallia Béla kúriai bíró és a többiek azonosítják magukat a számadásokat szignáló főtitkárrel és elnökkel.

Ha a vezetés konzekvensen hallgat, mi konzekvensen beszélünk. Ez alkalommal szóvá tesszük az alkalmazottak nyugdíjpénztárának ügyét.

Az előjáróság vaskos jelentésében hiába keressük a nyugdíjpénztár igazgató-bizottságának a nyugdíjpénztári vagyon kezelésére és ellenőrzésére vonatkozó beszámolóját. Úgyszintén nem találjuk a nyugdíjpénztár zárszámadását és mérlegét.

A nyugdíjpénztár elnöke a pesti izr. hitközség mindenkor elnöke. (Alapszabály 54. §.) Ezidő szerint tehát Stern Samu. Ha a nyugdíjpénztár 12 tagból és 12 póttagból álló igazgató-bizottságának figyelmét elkerülte, úgy az elnök Stern Samu figyelmét nem lett volna szabad elkerülni, hogy a nyugdíjpénztár vagyona a hitközség mérlegében nem szerepel. Vegyen egy kis fáradságot az elnök úr és nézze meg a hozzá közelálló Kereskedelmi Bank mérlegét, melyből már egy első kereskedelmista is könnyen megtudhatja, hogy mennyi a bank elismert vállalati nyugdíjpénztárának s a nyugdíjasok nyugdíjtartalék alapjának vagyona.

A pesti izr. hitközség és pesti chevra kadisa alkalmazottainak nyugdíjintézete 1929. évi január 1-től elismert vállalati nyugdíjpénztárrá alakult át. A nyugdíjpénztár vagyoni helyzetéről min-

den év végén mérleget tartozik készíteni.

A nyugdíjpénztár többszáz tagja nem elégedhetik meg azzal, hogy a nyugdíjpénztár vagyoni helyzetéről csupán a tömeges nyugdíjpercek alkalmából értesül, amely rájuk nézve szomorúan leszűjtő. A nyugdíjpénztár kötelezettségeiért egyetemlegesen felelős hitközség, gazdasági lehetetlenülés címén akart kibújni a nyugdíjasokkal szemben fennálló kötelezettség alól s csak megnyugvással szolgálhat mindnyájunknak — kiváltképpen a nyugdíjasoknak, — a független bíróság ítélete, mely a nyugdíjasoknak adott igazat.

Jellemző a vezetés eljárására, hogy míg a felekezeti közvélemény előtt úgy állítják be tevékenységüket, — nem felejtve el saját vállalkozás megveretgetni, — hogy körültekintő munkálkodás után sikerült a hitközség pénzügyi egyensúlyát megőrizni, addig a bíróság előtt okmányokkal bizonyítják, hogy a hitközség deficitje évről-évre emelkedik.

Stern Samu 1929. december 1-én foglalta el az elnöki széket. Szem előtt tartva Stern Samu elnökségi idejét, vagyis

1930. évben	173.848.52 P
1931. évben	149.164.77 P
1932. évben	148.082.66 P
1933. évben	142.991.25 P
1934. évben	137.379.82 P
1935. évben	142.238.54 P
1936. évben	139.824.47 P

helyezett kiadásba a pesti izr. hitközség számadásaiban vállaltai és intézményei elismert vállalati nyugdíjpénztára javára. Az 1936. december 31-én lezárt mérlegszámla teher oldalán az elismert vállalati nyugdíjpénztári rovat alatt 1.295.21 pengő szerepel. Így teljesen érthetetlen, semmiképpen sem helyes és szabályszerű. Sem könyvelés szempontjából, sem a nyugdíjpénztár alapszabályai szempontjából.

A nyugdíjpénztári tagokat meg a nyilvánosságot is érdekli, hogy

KRAUSZ HILDA okl. nyelvtanár min. eng. INTERNÁTUSA

ANGOL-MAGYAR LEÁNYNEVELŐ

BUDAPEST, XIV., IDA-U. 3. VERŐ INTÉZET HELYÉN. TELEFON: 296-313.

Nyelvtanfolyamok, továbbképzés, előkészítés gyakorlati pályákra, háztartás, zene, sport. — Bejáróknak és félbentlakóknak is. — Prospektus díjlan. Orth. kőser ellátás.

mennyi az intézet vagyona? (1. Tagsági járulékok, 2. segélyek, 3. kamatjövödelmek, 4. bérházak tiszta jövedelme, 5. adományok, értékpapírok értéktöbblete, stb. stb.). Elhalásokra és segélyekre mennyit fizetett ki a pénztár? Mennyi volt a személyi és irodai kiadások összege, továbbá a dologi kiadások? Mennyi az egyenleg, mely a díjtartalék gyarapítására szolgál? Hogy egy példát említsünk a Rottenbiller-utca 24. sz. a. bérházat a hitközség 300.000 pengő vételárért átengedte a pesti izr. hitközség és pesti chevra kadisa vállalatai és intézményei elismert vállalati nyugdíjpénztára javára 1933 június 14-én. Ezzel a hitközség mérlegében az ingatlanok értéke 300.000 pengővel csökkent, viszont a nyugdíjpénztár ingatlanvagyonra emelkedett. De hát ki tud erről? Az érdekeltek s a nagy felekezeti nyilvánosság

talán ezen sorokból értesül az ilyen közérdekű tranzakcióiról.

A vezetőség ne önélnak tekintse a hitközséget. A járulékalap legmagasabb összege évi 12.000 pengő és a tag javadalmazásának ezen összeget meghaladó része figyelmen kívül marad. Tudomásunk szerint ilyen csak egy van és pedig a főtítká. Úgy értesültünk, hogy az előjáróság megszavazott a főtítkárnak külön 12.000 pengős nyugdíjat járadék-biztosítási alapon. A valószínűleg igen magas biztosítási összeget vajjon ki fizeti? A nyugdíjintézet, vagy a hitközség? Beismerjük, kellemetlen kérdés, de meg kell állapítani, hogy ily atyai gondoskodás csak egy esetben, a többiek szempontjából, — akik fizetésüket súlyos munkával szolgálták meg s nyugdíjukat becseleltes kötelességteljesítéssel kiérdemelték, — példátlan.

IMIT családi és ifjúsági bibliájának harmadik befejező része együtt van. Hiányzik még a szerkesztés, mely előreláthatólag egy éven belül készen lesz, úgy, hogy az ifjúsági biblia, mint jövő évi tagilletmény szét lesz küldhető." (IMIT 1933-as évkönyve 264 l.)

Ez a kötet, mely az utolsó prófétákat és a szentiratokat tartalmazza, mindeztideig nem jelent meg.

Amikor az IMIT nagy áldozatokkal kiadja az angol birodalmi főrabbi szerkesztésében megjelent gyönyörű kiállítású magyarizatos pentateuchnak fordítását és a negyven év előtti teljes szentírásfordítás új kiadását készíti elő, ugyanakkor szorgalmazni kellene a családi és ifjúsági biblia megjelenítését is. Ennek a bibliának tizenkét év előtt megjelent első kötetei elfogytak. Ezért elengedhetetlenül szükséges, hogy a már megjelent részek újabb kiadásával kerüljön az ifjúsági biblia forgalomba, még pedig igen olcsón. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha erre a célra, a „tan gyarapításának” szent céljára mecénásaink pénzáldozatokat hoznának. Nem kell hangsúlyozni, milyen jelentősége van hitoktatásunk szempontjából a zsidó tudósok által fordított magyar ifjúsági bibliának, mely lendületet adna hitoktatásunknak, ha ezt a bibliát használhatnák segédkönyvként a tanulók minden vonalon.

—8—

A magyar biblia

Reflexiók Dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi cikkére

Lapunk legutóbbi számában leírt cím alatt cikket közöltünk Dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi tollából, melyben a kiváló tudós pap állást foglal abban a kérdésben: van-e szükség új magyar nyelvű biblia kiadására.

Erre a cikkre több érdekes reflexió érkezett szerkesztőségünkbe. Helyszűke miatt — sajnos — nincs módunkban mindegyiket közölni, de a két legérdekesebbet és legjellegzetesebbet alább adjuk:

A magyar biblia kérdéséhez

Herzog Manó kaposvári főrabbi, aki az IMIT negyven év előtt megjelent teljes bibliafordításában résztvevett (tőle ered Eszter, Dániel, Ezra, Nechemja és a Krónika könyveinek fordítása) a „Zsidó Élet” legutóbbi számában azt a kérdést veti fel, hogy szükséges-e, életbevágóan fontos-e ennek a magyar zsidó tudósok által fordított bibliának újabb kiadása. Az IMIT teljes szentírásfordítása ugyanis már évtizedek óta elfogyott és Herzog Manó véleménye szerint ezt a bibliafordítást kell kiadni új köntösben.

Erre nézve meg kell jegyezni,

hogy az IMIT bibliabizottságának 1933. évi jelentése szerint, melyet Blau Lajos írt, az elfogyott négykötetes bibliafordítás javított kiadásának megjelentetését az IMIT legközelebbi feladatánál tervbe vette. Blau Lajos jelentése arról is beszámol, hogy az IMIT a községekkel karöltve kiadni készül Mózes öt könyvét és a heti szakaszokhoz tartozó prófétai részleteket a zsinagógiai használatra szükséges kommentárral. Az IMIT legutóbbi közgyűlésén elhangzott elnöki előterjesztés szerint ez a kiadvány legközelebb meg fog jelenni. E kiadvány megjelentetése a közgyűlésen élénk vita tárgya volt, de annak folyamán nem történt említés egy körülményről, amely a hazai zsidó hitoktatás és a zsidó ifjúsági irodalom szempontjából nagyjelentőségű. Arról ugyanis, amit ugyanez az IMIT bibliabizottságának fentemlített jelentése említ meg, hogy „az

Jöjjön az új bibliafordítás

Dr. Herzog Manó, kaposvári főrabbi úrnak a *Zsidó Élet*-ben megjelent cikkére vonatkozóan szó szerint idézem *Ceglédy Sándor, Hamar István és D. Dr. Kállay Kálmán szerkesztésében megjelent Bibliai Lexikon* 161. o. következő megállapítását: „Foglalkoztak az őtestamentum magyar nyelvre fordításával a zsidók is. Az általuk eszközölt fordítások között a legnevezetesebb az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat által készített és 1899—1907. között kiadott négykötetes bibliafordítás, ami azonban főként a magyarság tekintetében, sok kívánnivalót hagy fenn, amiért is helyette más fordítást készült kiadni a hazai zsidóság.”

Csak adja is ki! Mielőbb!

Dr. Stein Arthur

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel.: 1-515-81.
 Fiókküzet és telep III. Bécsi-út.
 A trolleybusz indulási állomásától 2 percnnyire.

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Írta: Dr. RÓZSA IGNÁC

IV.

A kereskedő szívesen lesz agráriussá, ha teheti és gyermekeit szívesen neveli földművesekké. ha meg felelő holdakat tud nekik adni.

A szabad foglalkozások valamikor nem adtak kenyeret, a köztisztviselői pálya nobile officium volt, a megye urai földbirtokosok voltak. A közigazgatási pálya még ma is megőrizte azt a történeti jellegét, hogy valamikor olyan emberek látták el, akik nem a honoráriumból éltek. A köztisztviselők nyomorúsága onnan fakad, hogy az állam elfeledkezett arról, hogy a tisztviselő már nem „úr”, hanem ő is a munkájából akar megélni. E történeti okoknál fogva is oly kevés a zsidó a közigazgatásnál. A zsidónak nem volt vagyona, földje, reáljoga, hogy ennek birtokában a közigazgatást nobile officiumként szolgálhatta volna. A zsidók szabadpályára való özőnlését is ez a történeti szükség szerű magyarazza.

A köztisztviselők a multban a sílány fizetésért némi recompensatiót találtak a nagyobb tisztelet-kapásban, amely az államakarat végrehajtóinak a nép részéről kijárt. Ehhez járult még az a büszke tudat hogy zsidó nem léphetett erre a pályára és ha később odajutott is, nem érhetett el nagyobb eredményt. Ma már nem vigasztalja őket ez a büszkeség és néha, „forradalmár” módra döngetik a pénzügyi kormányzat bástyáit az emberséges fizetésért...

A társadalmi előítéletek közé tartozik az is, hogy *bér- és fizetésjavításért küzdeni zsidó mentalitás*, amelyre egy közhivatalnok nem adja a fejét. Őt az állam közfeladatakra elhívta és ezzel *megtisztelte*, tehát e megtisztelésért hálátlanság volna fizetési mozgalmakban részt venni. Ezen az első előítéleten már régebben rést ütött a szükség, a tisztviselői nyomor, amelyet hiába próbáltak hazafias szólalomokkal elűntetni, megszüntetni.

Ezekben a jobbléért való mozgalmakban a zsidó munkások, hivatalnokok, tisztviselők az országos arányuknál nagyobb mértékben vettek részt.

Ha aztán az eredmény eléretett, ha az eszme győzött, a bajtársak a nagyobb bér és fizetés boldog élvez-

zetében *megfeledkeztek az úttörő zsidó bajtársakról*, sőt rájukkén-
ték a sztreik vagy fizetésjavítási
hareok ódiúmat.

Ugyanazt tapasztalhatjuk a *jó-
gért való küzdelmek területén* is.
Ha győz a jog: a szabadság, egyen-
lőség, testvériség, az első vonalban
küzdő zsidót kizárják a szabadság
áldásaiból, nem ismerik el egyenlő-
nek, pláne testvérnek, egy testnek,
egy vérnek...

A zsidó vérből származó prófé-
ták nevében vívja az emberség a
jobb jövőért való küzdelmet, mi-
közben a zsidót rabszolgaságban-
szeretnének tartani.

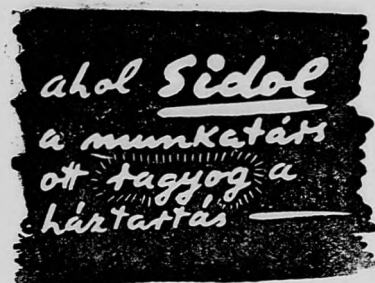
De térjünk csak vissza az egye-
temesről a nemzetire és ezen belül
az egyes vallás-felekezetek ará-
nyára Nagymagyarországon.

Az 1900. évi vallási statisztika
szerint 831.162 zsidó lélek volt Nagy-
magyarországon és 8.198.497 róm.
kath. Tehát a zsidóság körülbelül
1/10 része a katolikusoknak és
1/20-ad része az összlakosságnak,
vagyis 5%-a. Ez az arány maradt
Csonkamagyarországon is.

Kérdezzük, *vajjon ez az 1/20-ad
rész zsidó olyan hatalmas tényező-e
mely külön elbírálás, külön tör-
vényhozási rendezés tárgya lehet?*
Talán a városokban, ahol a zsidók
száma az országos átlagot jóval
meghaladja, különösen a kereske-
delmi, ipar és közművelődési köz-
pontokban lehetne szó zsidó fak-
torról, de csak azok előtt, akik azt
hiszik, hogy a zsidóknak államellen-
es, hazafiatlan vagy a többi lakó-
sokat károsító célzatuk van.

*A közel kétévezredes galuth-ban
soha, sehol sem nyilatkozott meg a
zsidóságnak gazdasági vagy erköl-
csi ártó szándéka. Ettől nemesak az
államok törvénye, — mely rájuk
még szigorúbb, megsemmisítő bü-
ntetést helyezett kilátásba, — hanem
az isteni Tan is visszatartotta a
zsidóságot. Tragikuma, hogy a bü-
nöző egyént a hangadó gyűlölet az
egész nép torztükrévé állította a
közvélemény elé.*

Ha a falusi zsidó boltos, mester-
ember, földművelő a szomszédjától
*megvett rosszul menő boltot, pangó
műhelyt, terméketlen földet, nagy
szorgalommal, tudással és előrelá-*

tással fölvirágoztatta, termékenyítette, a szomszéd rájön, hogy az a zsidó megcsalta. Ez a zsidó *becsalja a vevőt a boltba, a megrendelőt a műhelybe és kicsalja a termést a legrosszabb földből* is. Más-ként, mint esalással, hogyan boldogulhatott volna a zsidó azon a téren, amelyen ő túladott, mert ráfi-zetett.

A városi zsidó kereskedőt, gyárost, nyomda- vagy újságvállalat tulajdonosát az intelligensebb konkurrens nem a „csaló” jelzővel illeti, hanem azzal a veszedelmesebb váddal, hogy ezeknek a zsidóknak a *nemzeti eszmével ellentétes magatartásuk van*. Pedig éppen a városokba tódult zsidó lakosság *teljesen asszimilálódott* nyelvben, szokásokban, műveltségben. Ez ellen a megfoghatatlan vád ellen hiába védekezik. A csalás alól felmenthet a bírói ítélet, de hogy a zsidó kereskedelem, gyártmány, nyomdatermek *menyijiben nemzetellenesebb, mint a nemzsidó, arra nincs mérték.*

A városok zsidó lakosságának aránya 1910-ben ilyen volt:

Nagyváradon volt a leg- több zsidó, mert arány- száma	25.8%
Utána következik Buda- pest	23.4%
Szatmár	20.0%
Komárom	12.5%
Győr, Temesvár	11.7%
Arad	11.1%
Baja, Pozsony	11.0%
Kolozsvár	9.9%
Pécs, Sopron	7.6%
Újvidék	7.2%

A többi városokban és a legtöbb megyei törvényhatóságban kevesebb volt az országos átlagnál:

Legkevesebb zsidó volt Szeben és Háromszék vármegyékben 0.6%, Kisküküllő 0.7%, Temes vm. 0.8%, Fogaras, Udvarhely 1%.

1787-től 1900-ig 2.800.000 idegen anyanyelvű ember olvadt bele a magyarságba. A városok magyárosodása még kedvezőbb arányt mutat a magyarság szempontjából, mert 1787-óta a nemzetiségi városok

1900-ig kétszeresére, míg a magyar városok hatszorosra szaporodtak. Ezt *nem a szólamok tették*, hanem a városok gazdasági, ipari, kereskedelmi és szellemi ereje.

Mint hogy pedig a zsidók városokban laknak, a nyelvbéli asszimilációban ők vezetnek, amiről a statisztika is meggyőző bennünket; azt mutatja, hogy nyelv tekintetében, amely gazdasági eszköz, senki sem simul jobban, mint a zsidó.

De természetesen a nem zsidó is csak ez készíti a beolvadásra.

A gazdasági érdekközösség a nemzetek és fajok egybeolvadásának legbiztosabb eszköze.

Fel lehet tenni azt a kérdést: hol van nagyobb antiszemitizmus, a városokban-e vagy a vidéken? Azt tapasztaljuk, hogy a vidéken. Mennél kevesebb zsidó él egy helyen, annál hatályosabb a gyűlölet, ami bizonyítja, hogy a gyűlölet nem az „ártással” van összefüggésben, hanem azzal, hogy megnyilatkozhatik-e szabadon a gyűlölet, vagy nem?

Az egész földön körülbelül 10 millió zsidó él. Ha egy nemzet államat alkotna, *fele akkora területen is élhetne, mint Magyarország.*

Régisége és normális szaporodása mellett, ha nem írtották volna őket és nem olvadtak volna be, már *több száz milliónak* kellett volna lennie.

„Ha élne olyan néptörzs, amely a tűnő nemzedékek szakadatlan során keresztül egész a jelenkorig fenn tudta volna magát tartani és másokkal nem törődve és másoktól meg nem türve, fölülemelkedett volna ősállapotának barbárságán, anélkül, hogy bármi tettekkel dicselkedhetnék, vagy a világra bármily befolyást gyakorolt volna; ha élne ilyen néptörzs a földkerekségének valamely rejtett távoleső zugában: elzarándokolna hozzá az egész emberiség, hogy a ritka tüneményt szemlélje” mondja Grätz.

Mint hogy azonban ez a ritka régiség: a zsidóság, elszórva van és minden népnek van belőle, érdekessége az, hogy picinysége mellett is foglalkoznak vele. S amikor az emberek *többet követelnek tőle, mint más, gyakorló emberektől, tulajdonképpen kívánónak tartják...*

(Folytatjuk)

Budapest zsidó tanonc ifjusága

Igen érdekes statisztikai tanulmány jelent meg a *dr. Illyefalvi I. Lajos* szerkesztésében megjelenő Statisztikai Közlemények legújabb 75. köteteként. A két kötetből álló és közel 600 oldalból álló hatalmas munkát *Agotai Béla* közreműködésével maga *Szendy Károly* polgármester írta és szerény címe „*Adatok a tanoncoktatás fejlődéséhez a székesfővárosban*”. A könyv néhány bennünket is érintő statisztikai kimutatást is tartalmaz, ezeket az alábbiakban ismertetjük.

Budapest népességének 20.3%-a zsidó, a tanoncoknál a százalékos arányszám 12.6. *Legtöbb a zsidótanonc a kereskedőknél*, a kereskedő tanoncok 32.9 százaléka, míg az iparosíu tanoncoknál a százalékos arány 9.6, az iparos leánytanoncoknál 14.8. Látjuk tehát, bár nagy számban tudunk a zsidó ifjak a kereskedelmi pályára, az összes kereskedőtanoncok harmadrésze, a katólikusok 51.6 százalékos arányszámmal itt is kisebbségben vannak.

Érdekes, *mennyire fogy a zsidótanoncok száma*. Míg 50 évvel ezelőtt a tanulóknak — akkori népesedési arányt is meghaladva — 21.8 százaléka volt, addig az 1930—34 évek átlaga szerint már csak a tanonclétszámnak 13.2 százaléka.

Érdekes, hogy ez a *csökkenés a kereskedőtanoncoknál is kifejezésre jut*. Míg a 1887-89 években a zsidók a kereskedőtanoncok abszolút többségét alkották, sőt 1900-1904 években 62.5 százalékat, addig a mai százalék 32.5-re esett. Mint hogy a kereskedelmi pálya szabad ipar, sokan szerződés nélkül, iskolák elvégzése után lépnek a kereskedői pályára, ez magyarázza a százalékszám csökkentését. Nem szabad azonban ebbe belemagyaráznunk azt, hogy felekezetünk hívei közül kevesebben lépnek a kereskedői pályára.

Ha a tanoncok részletesebb adatait vesszük tüzetesebb vizsgálat alá azt látjuk, hogy az 1933-34 tanévben a 12.493 iparostanonc közül 1364, — 3147 iparos leánytanuló közül 467), a kereskedőtanonciskolák 1.069 növendéke közül 351 (ebből 59 leány-növendékekből 24) tartozott felekezetünkhöz. *Ha az összes tanoncokat nézzük, látjuk, hogy a 13.562 tanuló közül 1705 zsidó*, ebből 491 leány.

Egyik statisztika a tanonciskolák tanszemélyzetének felekezeti vi-

szonyát ismerteti. A fiúiparos iskolákban működő összes tanerők száma 213, ebből 4 tartozik felekezetünkhöz (1912-ben a 102 tanerő közül 28), a leányiparos tanonciskolában 70 tanerő tanít, ebből 2 zsidó. (1912-ben a 97 tanerő közül 8), a kereskedő tanonciskolában 22 tanerő között csak 1 zsidó tanerőt találunk. Egybefoglalva az összes községi tanonciskolákat azt kapjuk, hogy 310 tanerő közül 7 (2.26%) tartozik felekezetünkhöz (az 1912-13 évben a 211 tanerő közül 37 (17.5%), a *tanerők közül, amit ez a kis ízelítő a tanonciskolánkra vonatkozólag mutatja tehát jól kiszorították a zsidóságot.*

Legtöbb a zsidóvallású tanonc az iparosiskolák közül a IV. Cukor-utcai bördízműves, bórindős, cipész, keztűés és könyvkötő szakirányú és a VI. Érsek-utcai férfi és nőiszabó szakirányú tanonciskolákban, legkevesebb a II. Medve-utcai sütő-, pék, molnár és húsipari-, továbbá a Német-utcai Építőipari szakirányú tanonciskolákban.

A statisztika néhány pikantériával is szolgál akaratlanul, elárul néhány olyan nagy üzemet, ahol nines zsidó tanonc. Ilyenek a Máv északi főműhely (tanoncok száma 53), M. kir. állami gépgyár (75 tanonc). Nincs egyetlen zsidóvallású tanonc az Autotaxi bpesti automobil közl. rt.-nél (66 tanonc közül), a Szabó és Mátéffy vill. ipari részvénytársaságnál (23 közül), míg a Siiss Nándor cégnél 22 közül 1, a Ganz 184 lakatos tanonca közül 7 és 186 fémpipari tanonc közül 3 zsidó-vallású találunk. Érdekes, hogy a Kávésok Ipartestülete által fenntartott iskola 36 tanulójából 3, a Szállodás és Vendéglős Szakiskola 144 tanoncából csak 2 tartozik felekezetünkhöz.

— r. — nd.

— Az IZR. Szünidei Gyermektelep Egyesület az egyesület alapítói Blücher József, dr. Grauer Vilmos, Blockner Izidor, Deutsch Vilmos és Dános László, valamint megdicsőült áldozatkész támogatói elhalálózásának emlékére Diósjenőn aug. 15-én. (vasárnap) d. u. fél 5 órakor, Balatonbogláron pedig aug. 22-én (vasárnap) d. u. 5 órakor (a hitközség templomában) ünnepélyt rendez melyre az egyesület igazgatósága a megdicsőültek hozzátartozóit és a gyermekek pártfogóit ezúton is meg hívja.

Matteine cíánöz jótállással

Király ucca 16. Tel: 116-138.

Nem engedi a kormány a hitközségi nyugdíjakat leszállítani

A Kuria végítélete a nyugdíjperben

A Pesti Izraelita Hitközség a sorozatos nyugdíjperek elleni védekezésül és a kir. Kúriának ama döntésével szemben, melyben kimondotta ezen perekben a rendes királyi bíróságok hatáskörét, 1936 június 5-én 263923/1936. XV. sz. alatt *kérvényt nyújtott be a Belügyminisztériumhoz és szorgalmazta, hogy a Kormány terjessze ki a 6700/1923. M. E. sz. rendeletet a hitközség Nyugdíjpénztárára, az aktív alkalmazottakra, — vagy pedig adjon ki egy új kormányrendeletet, mely a hitközséget a fizetések és nyugdíjak csökkentésére feljogosítja.*

1937 július havában érkezett le a hitközséghez a kormány döntése.

Elutasítja a Hitközség kérelmét, vagyis fenntartja azt a jogi állapotot, hogy nem szabad sem az aktív tisztviselők fizetését, sem a nyugdíjasok nyugdíját a kiadott rendeletek alapján a Hitközségnek csökkenteni.

Kimondja egyben azt is, hogy a kir. Kúria döntését tiszteletben tartja és *törvényszerűnek* fogadja el. Tehát nem hajlandó semmi ellenintézkedést tenni a legmagasabb bíróság döntésével szemben.

Igen érdekes ennek az egész ügynek minden mozzanata és fordulata. Az ilyen ügyet az alkalmazottak és nyugdíjasok meghallgatása nélkül akarta volna a Hitközség elintéztetni és nagy meglepetést akart készíteni a számkra. Mint derült égből a vilámesapás, úgy érte volna az alkalmazottakat az esetleges kedvező Kormányintézkedés.

Az alkalmazottak és képviselőjük dr. Hoffmann Dezső azonban tudomást szereztek a hitközség eme súlyos lépéséről, — egyrészt a Hitközség perirataiból, másrészt pedig a periratok nyomán keletkezett sűgás-bűgásokból. Ekkor azután az alkalmazottak és nyugdíjasok gerinces és bátor elemei ellen-akciót indítottak. Nagyterjedelmű és sokféle alapos indokolással kérvényeket nyújtottak be a m. kir. Igazságügyminisztériumhoz, ahová véleményezés végett áttették a hitközség kérvényét.

Az Igazságügyminisztériumban a törvény előkészítő bizottság hosszasan és behatóan foglalkozott úgy a hitközség kérelmével, mint a nyugdíjasok ellenkérelmeivel. *Az elutasítás bizonyítja, hogy a törvény előkészítő bizottság olyan véleményt adott a hitközség kérvényére, hogy azt a Belügyminisztérium utasítsa el.*

Korábbi cikkeinkben közöltük már, hogy a kir. Kúria már a hitközség *pergátló kifogásait ítéletekkel elutasította* és kimondotta azokban, hogy a 6700/1933. M. E.

sz. nyugdíj csökkentő rendeletet a saját nyugdíjasaira alkalmazni nem lehet.

1937 június hó 9-én a kir. Kúria érdemben tárgyalta a nyugdíjasok keresetét és most

**érdemleges végítéletében mon-
dotta ki, hogy a nyugdíj-csök-
kentések jogtalanok**

és hogy a Nyugdíjpénztár az általa *jogtalanul visszatartott nyugdíj részleteket pótlólag köteles kifizetni és a nyugdíjakat csorbítatlanul tartozik fizetni a nyugdíjasok életének végéig.*

Ennek a rendkívül érdekes és óriási jelentőségű kir. kúria tárgyalásnak a lefolyását, — külön cikkben fogjuk ismertetni rendkívüli érdekességénél fogva.

Legujabb német propaganda: a levelezés

**Furcsa levelek a nemzeti szocialista paradicsomból.
A „Nemzeti Munkaszolgálat” tisztjének levele egy
pesti zsidó pékmesterhez**

A nemzeti szocialista Németország valóban minden eszközt és lehetőséget megragad, hogy propagandát csináljon a maga eszméinek és szétosztassa azokat a híreket, melyek a gazdasági élet nehézségeiről világszerte elterjedtek. Igen érdekes dokumentuma ennek a propagandának az a levél, melyet egy ismert pesti pékmester juttatott el dr. Vidor Pál rabbihoz, aki azt viszont lapunk szerkesztőségébe továbbította.

Kísérő levelében azt írja az öntudatos zsidóságáról közismert budai nagysütő, hogy az elmúlt napokban levelet kapott Németországból, egy olyan embertől, aki *személyesen nem is ismer.* Az illető évekkel ezelőtt valamelyik filatelista

szaklapból böngészte ki a nevét és magyar bélyegeket kért tőle. Ezeket meg is kapta, meg is köszönte, de azóta nem hallott magáról semmit. Most, *évek múltán ismét jelentkezett levelével, melyben oly propagandaizácn dicséri fel a jelenlegi németországi állapotokat, hogy a levél hangjából, stílusából kétségtelenül megállapítható a központi irányítás.* „Gondolkoztam a dolgon — írja a pékmester — ha Németország 70 millió lakosa közül hetenként 1 millió írt és küldött szét külföldi ismerőseinek hasonló értelmű levelet, akkor 70 hét alatt a külföld nagyrésze egészen más véleménnyel lesz a német politikával és gazdasági állapotokkal szemben és meg lesz győződve, hogy a

Értesítés

A BUDAI IZRAELITA HITKÖZSÉG szertartási szakosztálya értesíti hittestvéreit, hogy a három állandó templomon kívül (II. Öntőház-u. 5/7., XI. Lenke-út 79. és III. Zsigmond-u. 49.) a Nemzeti Park vendéglőben (I. Vadorzó-u. 1). Chevra Kadisa üdülőházában (I. Zugligeti út 19) Budai Vigadóban (II. Corvin tér), Négyelet székházában (II. Keleti K.-u. 22), a Budagyöngye vendéglőben (II. Budakeszi-út 11), a Karvaly villában (II. Alsó Törökvez-u. 3) állít fel pótimaházakat. A svábhgyei hívők részére a Szegő-féle villában tartatnak istentiszteletek a főúnepek alatt.

Az Öntőház-u. főtemplom, a Zsigmond-u. templom, a Budai Vigadóban, a Budai Négyelet épületében, Budagyöngyén, Nemzeti Parkban berendezett pótimaházak jegyeit II. Fő-utca 12. I. 8. a Szent Imre városi templom jegyeit XI. Gyáli-út 6., a Karvaly villában berendezett pótimaház jegyeit Berger Gyula fűszerüzlete II. Bimbó-út 45. a svábhgyei pótimaház jegyeit Neumann vendéglős (Szegő villa) bocsátja a hivatalos órák alatt áruba.

Budapest, a postabélyeg kelte.

*A budai izr. hitközség szertartási
szakosztálya*

megváltó eszme egyedül csak a nemzeti szocializmus lehet”.

Maga a levél vonalazott papírosra van írva, kaligrafikus írással, melyen meglátszik, hogy írója nagy súlyt helyezett a tiszta olvashatóságra. A hangja és stílusa egy olyan iskolai dolgozaté, melynek címe az lehetne: „A német négyéves terv sikere”. A levél előbb visszapillantást vet az elmúlt öt év történetére, leszögezi Hitler kancellár eredményeit, majd így folytatja:

„Ha Vezérem sikereinek felsorolását folytatnám, akkor vastag kötetet írhatnék össze. Elég, ha megállapítom, hogy rendkívül boldog s megelégedett nép vagyunk, mely nyugodt országban él egy forrongó világ közepén. Most folyik a második négyéves terv keresztülvitele,

melynek célja, hogy bennünket gazdaságilag a külföldtől függetlenítsen. Mindent egybevetve, oly nagyszerű Németországban élni, büszkék vagyunk vezérünkre és német népünkre.”

Érdekes, hogy a levélben egyetlen antiszemita mondat nincsen, sőt a zsidókról nem is tesz semmiféle formában említést. Nem lehet megállapítani, hogy ez céltudatosan történt, mert nem állapítható meg az sem, hogy írója tudott-e arról, hogy a címzett zsidó, vagy csak tájékozatlanságból intézte pont hozzá a szóbanforgó levelet. Egyébként a magánpropagandának ez a kitünő német harcosa, aki valamikor pékségéd volt, amint levelében közli, már nem üzi régi mesterségét, hanem a Nemzeti Munkaszolgálat tisztje.

Az eszéki helyőrségi parancsnok esete a horogkeresztes borbélymesterrel

vagy

Nem mindig jó üzlet az antiszemitizmus

Eszék, 1937. augusztus.

Nem, az antiszemitizmus nem mindig jó üzlet. Vannak esetek, amikor a jó helyen alkalmazni vélt zsidógyűlölet a lehető legkellemetlenebb következményekkel jár, amit élenként bizonyít az eszéki divatos borbélymester esete a helyőrségi parancsnokkal.

Igy történt:

Eszék helyőrségének régi, nép-szerű parancsnokát a hadügyi kormányzat más garnizonba helyezte át. Természetesen még távozása előtt megjelent az új parancsnok, egy alezredes, aki átvette a parancsnokságot és — akár elődje — mindent megtett, hogy a hadsereg és polgárság között fennálló jó viszonyt fenntartsa és ápolja. Igyekezett mindenben alkalmazkodni a helyi szokásokhoz, társadalmi érintkezést tartott fenn az úri családokkal és szorgalmasan eljárta a helyi kasszinóba. Új barátaitól tudta meg többek között azt is, hogy a város úri társadalmának színe-jarva Sime Hoffmann borbélymester szalonját keresi fel a szakmába vágó műveletek elvégzését céljából. Természetesen rövidesen ő is a jeles borbély üzletfeleinek számát szaporította.

Hónapokig minden a legna-

gyobb rendben ment. A borbély beretvált, illetőleg haját vágott, az alezredes egyik bérletet a másik után fogyasztotta, Sime mester pedig szorgalmasan hordozgatta kitünően prosperáló üzletének jövedelem feleslegét a bankba és már arra gondolt, hogy rövidesen körülnéz olcsón kapható házingatlan irányában.

Amíg egy szép napon...

Amíg egy szép napon reggel, szokásához híven, belépett a szalonba az alezredes úr. Maga a mester sietett őt kiszolgálni. A helyiség ebben a kora reggeli órában még meglehetősen üres volt, az alezredes úr sem mutatott különösebb sietséget, itt az alkalmas pillanat, gondolta a borbélymester, amikor előkelő kundschaftjával végre kicsit kibeszélheti magát.

Hozzá is látott:

— Olvasta alezredes úr a mai lapokat. Mit szól hozzá, hogy a németek végre kiterjesztették kelet-sziléziára is a nürnbergi törvényeket?

— Olvastam! — felelte az alezredes. — Mit szóljak hozzá?

— Hát már éppen ideje volt! Miért pont a kelet-sziléziai zsidók legyenek kivételek. Elég baj, hogy egyelőre csak Németországban

látják el a bajukat. Ideje volna, ha már az egész világon rá kerülne erre a bandára a sor. Na, de hiszen, ami késik, nem mulik. Hála Istennek, már nálunk is akadnak, akik kezdik látni, hogy itt tenni kellene valamit. Sajnos, egyelőre a tömegünk nem igen vesznek tudomást a mozgalomról. Lusták és közömbösek. De majd gondoskodunk róla, hogy fölbredjenek!

Kölnivíz... puder.... lesöprés. Az alezredes felállt. Atnyújtotta bérletét a mesternek, aki kilyukasztotta a következő számot.

Az alezredes felkötötte a kardját, majd a borbélymesterhez fordult:

— Kérem, a bérletemen még két szám szabad. Az 8 dinárt jelent. Legyen szíves majd ezt az összeget borralvaló fejében szétosztani a személyzet között. Én tudniillik nem óhajtom a szolgálatait továbbra is igénybe venni.

— De kérem... de alezredes úr... miért... az Istenért... valami panasza van... nem jól szolgáljuk ki...! — dadogta elképedve, kétségbeesetten a mester.

— Nagyon meg voltam elégedve — mosolygott már távozóban az alezredes. — Csak tudja egy kis baj van. Az, ugyanis, hogy én is zsidó vagyok. És nem akarom, hogy Ön kénytelen legyen valakit naponta kiszolgálni, aki szintén „abba a bandába” tartozik.

Ezzel már ki is lépett az ajtón.

Néhány nap múlva Sime mester megrökönyödve vette észre, hogy forgalma szemelláthatóan csökken. Ez a csökkenés rövidesen oly kétségbeejtő méreteket öltött, hogy a tanácstalan borbély nem látott más kiutat, más környéken próbált szerencsét. A felsővárosból az alsóvárosba költözött. De üzletmenete itt sem javult. Sőt!... További pár havi küzdelem után kénytelen volt ezt az üzletét is feladni és egy másik városba költözni.

Azóta nem hallották róla az eszékiek semmit. De azok, akik ezt a történetet nekünk elmondták, hajlandók voltak megesküdni arra, hogy a jeles Figaró nem is volt antiszemita. Csak éppen kedveskedni akart előkelő ügyfeleknek. Kicsit a szája-íze szerint beszélni. Arra pedig igazán nem gondolhatott, hogy egy alezredes, egy helyőrségi parancsnok pont zsidó legyen.

Nem volna jó szépen elvonulni?

— Beszélgetés —

**Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató.
2. A fakóképű állástalan tanár.**

— No, kedves tanár úr, én most nagyon szégyenleném magam a maga helyébe a *Zsidó Élet* miatt. Az volt aztán egy valódi jól meg-hízott blamázs.

— Hát ugyan miért? Talán azért, mert a legutolsó három szám után olvasóink özönével küldték hozzánk a legkülönfélébb leveleket, az üdvözlőket és bátorítókat, a lelkendezőket és elismerőket, a mostani gazdálkodásra vonatkozóan, *érdekes adatokkal, tanulságos esetekkel, részletes információkkal* szolgálni akarókat? Avagy talán azért a levélért szégyeljem magam, amelyben sokan lapunk rendkívüli sikereit méltatva, a sok aláíró azt kéri, vigyük ki lapunkat végre az utcára, hogy a kolportázs útján bárhol is kapható legyen annak a vcszélye nélkül, hogy a Síp-utcai kémszervezet „vegyes” alkalmazottjai rajtaesíphessék, amikor a hivatalában titokban veszi át egyik a másiktól. Ezért szégyeljem magam? Vagy talán azért, mert a három utolsó számunkat, majdnem az utolsó példányig elkapkodták?

— Hát ezért ne szégyelje éppen magát... ha ugyan igaz?

— Hogy igaz-e? Mire ezt a lapot olvassa, már az utcai árusoknál is megvásárolhatja az obligát példányokat, azok számára, akiknek a kíváncsiságát az ő inkognitójuk fenntarthatása érdekében maga szokta kielégíteni, a nekik küldött példányokkal! Miért szégyeljem, hát tulajdonképpen magamat? Micsoda blamázsért?

— Hát azért, mert az utolsó számukban azt írták, hogy az elnök összes írókészlétei és sugói valamennyien felmondták a szolgálatot és ezért a *Patai* cikket két héten át volt kénytelen válasz nélkül hagyni. De alighogy ezt a hírt megírták, máris megjelent, dübörgően elgázoló cáfolatul, az Egyenlőség hatalmas felelete, amely az elnöki táborban osztatlan tetszést aratott. Még az ellenfelek is le voltak sújtva.

— Az elnöki táborról inkább hajlandó vagyok elhinni a lesújtottságot, tekintettel az „osztatlan”, azaz kerekszámú tetszésre v. i. „aratásra”.

— Úgy látom, még sem szolgált olyan nagy gyönyörűsége az Egyenlőség cikke.

— Nohát, ez a cáfolat soha még kedvünkreválóban nem sikerült. A felelet kétnapos késéssel jelent meg. Ez letagadhatatlan tény! Annyira az, hogy a Síp-utcai fantázia, maga is szükségét érezvén valami magyarozatfélének, sürgősen legendát szőtt „A statutumok hamarosan meglesznek” jelszű foszlékony habselyemből. Ez a legenda azt susogta, hogy az Egyenlőséget — képzelték csak, nebich — betiltották, mert mivelhogy ő olyan igazi hős és hát nagyon odamondogatta azoknak a nyilasoknak. A legenda persze hamar szertefoszlott és mindenki olvashatta — a magyar kultúra szégyenére és gyalázatára — azt a még kalmáratmoszférában sem tűrhető hangú írást.

— Még csodálkoznak ezen? Miért támadják folyton hamis és alaptalan vádakkal a vezetőséget?

— Magának is ugyanazt felelem, amit az *E-g* írójának felelek, mert az is „alaptalan, célzatos és valótlan vádak” terjesztésével vagy állításával vádolja *Patai* cikkét. Ha én olyan büszke nagyúr volnék és annyira kényes, a

magam becsületére, mint akinek a sértődöttsége (vagy inkább csak dühe?) kizakolat most ebből a csodálatosan kultúrálatlan megírott csufondároskodásból, akkor én semmit sem sürgetnék inkább, mint a „*vádak*” tisztázását! Mert ha ő olyan nagyon biztos a maga dolgában, akkor ennél nincs is könnyebb. És akkor nem kicsinyes hírlapi viaskodásokban kell harcierejét elfecseirelni, meg aztán milyen egetverő diadal is volna az, ha a bíróság, a független bíróság mondaná ki az igazoló szót! Mert ne felejtse el a hitközség tisztelt vezetősége, az ú. n. „vadász” tisztázásával nemcsak a maga becsületének tartozik, hanem az egész előljárásának és képviselőtestületnek is, mert ezek is fedezik gesztióit, sőt az egész magyar zsidóságnak is, mert az ő becsületéről van mindenekelőtt szó. Ha valakiről mondanak valamit, ami tisztázásért ordít, és ami könnyen tisztázható is, csak hozzáértő és elfogulatlan bizottság rendelkezésére kell bocsátani a szükséges anyagot, amely senkinek sem lehet priváttulajdona és a közérdeklődés elől el sem is vonható és ha az illető, ahelyett, hogy az őtöle követelt elszámolási kiegészítéseket, magyarozatokat megadná, vagy a hitéleti és felekezeti politikai elölözésével szemben mentségeit előhozna, ír, vagy írat egy duhaj cikket, melyben mindenekelőtt *Patainak szemére hányja*, hogy őt dísztagjukká választották, azután ugyan csak *Patainak veti szemére*, hogy az ő többsége néhány cionistát beválasztott a képviselőtestületbe, azután ugyancsak *Patainak* rója fel, hogy az ifjúsági „tervezet” mindenki mulatságosnak találja...

— Pardon, itt nem helyesen interpretál, ő azt mondja, hogy az ifjúsági tervezetet és akciót Patai kifigurázza és kiviceelli a kartotékokat és ezzel lekesinyli és nevetségessé teszi a Hitközség által iniciált ifjúsági programot és kezdeményezést. És amikor ezt állapítja meg *Patai* cikkéről, akkor igazat is mond.

— Hát kedves direktorom, ha valaki olyasvalamit figuráz ki és tesz nevetségessé, ami annak éppen az ellenkezője, az valóban gonoszszágot eszelepszik. De lehet megmosolygás nélkül megállani, amikor a zsidóságukért és a zsidóságért komolyan, sokszor még

BUDAI CHEVRA KADISA
BPEST, I., VÉRMEZŐ-UT 16.

Az I., ker. vízivárosi és III. ker. szépvölgyárok (Mátyáshegy) ízr. temetők kiürítése.

A Budai Chevra Kadisa 1) 1911/601. sz. tanácsi határozatalapján a III. ker. szépvölgyárok ízr. temetőt, 2) 1925/1637 kgy. sz. határozat alapján az I. vízivárosi ízr. temetőt az 1876 évi XIV. t. e. 118. §-ban megállapított rendelkezések betartása mellett kiürített. Amennyiben fentjelzett temetőkben nyugvó halottak tetemeit és síremlékeit hozzátartozóik valamelyik más temetőbe áthelyezni óhajtják, ezen szándékukat a Budai Chevra Kadisa titkári hivatalánál I., Vérmező-út 16. jelen hirdetmény keltétől számított egy éven belül jelentésük be, mert ellenkező esetben ezen határidő leteltével a hozzátartozóik által át nem helyezett tetemek közös sírba fognak eltemetetni.

Budapest, 1937. június hó 1-én.

A Budai Chevra Kadisa
előljárósága

egzisztenciájuk kockázatával is küzdő embereket ilyenekre akar-nak kitanítani: „...mi nem tud-juk, hogy mi van azon kritizálni való, hogy ha minden becsületes zsidó fiatalembernek van egy törzslapja a Pesti Hitközség székházában és van egy fórum, ahol vigyáznak rá és figyelemmel kísérik lépteit és szeretnék megóvni a bajjoktól és a szélsőségektől.”

Hát nem megkacagni való, ha meggondoljuk, hogy mindebből még csak a kartoték kész, valami szabályzat is, amely szerint már lezajlott néhány választás, néhány jazz-mulatság, szavaló- és humoreszkes-est, stb., de még semmi sines abból, ami kis zsidó csoportokat, zsidó kultúrára és ezen keresztül zsidó öntudatra, és különösen a mostani nagy zsidó pusztítás világában a valahogyan való talpraállás lehetőségeire kiképezni és erre felszerelni is megpróbálnak. Ellenben egyáltalában nem magyarázzák meg, hogy mik azok a naivitások, melyeket ilyen fejeznek ki: *A székházban egy fórum, ahol vigyáznak rá (a zsidó gyermekre) 0—35 éves korig, figyelemmel kísérik lépteit és szeretnék (hát miért nem tesszik, ha szeretnék?) megóvni a bajjoktól és a szélsőségektől ugyancsak őket ugyancsak 0—35 éves korig?* Hogy akarják ezt csinálni?

— No, és hát mit akar végül is mindebből kihozni?

— Hát vajjon, mit gondol? Már elkezdtem néhányszor, nohát most kívánságára végül be is fejezem. *Ha valaki egy nagy közösség szellemi, kulturális, erkölcsi és mindezenfelül anyagi javainak gondozását felelőssége tudatában magára vállalta és egyesek az elszámolásokkal nincsenek megelégedve — hangsúlyozottan az anyagiakban is találva sok homályosat és részletezésre meg magyarázatra szorulókat és ha ez a valaki a felvilágosításokat nyilvános felszólítás ellenére sem hajlandó megadni, sőt azt nyíltan meg is tagadja: akkor az illető bizalmi alapon már nem, csupán hatalmi alapon gyakorolhatja továbbra is a rábízott értékek és javak gondozását.*

— Vagyis hagyja el a helyét?

— Ez volna a legokosabb eslekedete! Így megtalálhatná mégis egyszer szabad önmagát!

SPECTATOR

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Palesztina felosztásának

kérdése áll természetesen a világ zsidósága érdeklődésének homlokterében, élénken foglalkoztatja azonban a nemzsidó közvéleményt is. Úgy a Népszövetség Genfben ülésző mandátum-bizottságának, mint a zürichi cionista kongresszusnak üléseit nagy figyelem kíséri, mert bizonyos, hogy ennek a két faktornak döntő jelentősége lesz a kérdés végleges rendezésében.

A mandátum bizottság

már befejezte a Peel-jelentés tárgyalását, döntést azonban még nem hozott. A bizottság szakértői mindenek előtt bizonyos politikai jellegű kérdéseket akarnak tisztázni és már intézkedés történt, hogy ennek lehetővé tétele céljából Ormsby-Gore gyarmatügyi miniszter megjelenjen a bizottság előtt. Ez előreláthatóan pénteken fog megtörténni.

A döntő szó

azonban a cionista kongresszus elnökének szájából fog elhangozni, akkor, amikor ki fogja hirdetni annak a szavazásnak eredményét, mely a mandátum-bizottság elé kerülő határozati javaslat szövegét rögzíti majd le.

A határozati javaslat

sorsa azonban egyelőre teljesen bizonytalan. A vélemények erősen megosztlanak, bár az ellentétek nem látszanak áthidalhatatlannak. Egyelőre azonban nemcsak a delegátusok, hanem a végrehajtóbizottság tagjainak álláspontjai között is mélyreható szakadékok állanak fenn. Így dr. Mayer Ebner (bukovinai világszervezet), dr. Rosmarin

(Keletigalicia) és Goldberger (USA) azon a véleményen vannak, hogy a megosztáshoz hozzá kell, módosított feltételek mellett, járulni és az erre vonatkozó tárgyalások lefolytatására fel kell hatalmazni az újonnan megválasztandó végrehajtóbizottságot. Dávid Ben Gurion, a végrehajtóbizottság elnöke szintén azt az álláspontot vallja, hogy élni kell az önálló zsidó állam létesítésének lehetőségével és közismerten ezt a nézetet teszi magáévá dr. Chaim Weizmann is. Szerintük az új zsidó állam csak kiindulópontja volna egy jelentékeny zsidó állam létesítésére irányuló munkának.

A megosztás ellen

foglal állást ezzel szemben Amerika cionista szervezati elnöke, dr. Stephen S. Wise, ugyanígy Bernstein holland delegátus Goldie Myersohn palesztinai munkásvezér és Meir Grossmann, a Zsidó Állampárt elnöke is. Az elmentés vélemények összeegyeztetése és ennek alapján a határozati javaslat megszövegezése most egy 48 tagú politikai bizottság kezében van. Amint azután a végleges döntés megtörténni, dr. Weizmann Grafbe fog utazni, hogy ezt a mandátum-bizottsággal ismertesse.

A cionista világkongresszus elvben hozzájárult Palesztina felosztásához

Lapzártakor értesülünk, hogy a cionista világkongresszus elfogadta Chaim Weizmann dr. javaslatát, mely bizonyos feltételek mellett hajlandó magáévá tenni a királyi bizottság felosztási tervét.

A módosítások a következők: 1) Jeruzsálem új városrésze a zsidó államhoz csatolandó. 2) Szaffed, Ako, Haifa és Tiberias legfeljebb 2—3 évig maradhatnak angol fennhatóság alatt, ennek elteltével szintén a zsidó államhoz csatolandók. 3) Külön zsidó kikötő Tel-Avivban. 4) a Beisan körüli és a Hulé-terület partvidékének 3 millió dunam megművelhető részéből 20 éven keresztül 50.000 dunam, összesen 1 millió dunam átengedése 50.000 ember bevándorlásának lehetővé tétele végett.

Újonnan iratott

nagy Tóra eladó.

Cím: a kiadóhivatalban.

Tanárnő, tisztviselőnő,

vagy más intelligens dolgozó nő, — szépen berendezett szobát, teljes ellátást, meleg otthon talált, csendes uri házban, ahol a család leánya szintén tisztviselőnő.

Cím: a kiadóhivatalban

HIREK

NAPTÁRO

1937. augusztus 13, péntek — Elul 6 (szombat bejöv: 7.01). — aug. 14, szombat — Elul 7. hetiszakasz: Softim. Haftóra: Unachi, unachi 1. perek, szombat kimen.: 7.40) — aug. 15, vasárnap — Elul 8. — aug. 16. — Elul 9 — aug. 17, kedd — Elul 10. — aug. 18, szerda — Elul 11. — aug. 19, esütörtök — Elul 12. — aug. 20, péntek — Elul 13. (szombat bejöv: 6.49) — aug. 21, szombat — Elul 14. (hetiszakasz: Ki szécé, Haftóra: Róni akoroh, 2. perek, szombat kimen.: 7.34). — aug. 22, vasárnap — Elul 15. — aug. 23, hétfő — Elul 16. — aug. 24, kedd — Elul 17. — aug. 25, szerda — Elul 18. — aug. 26, esütörtök — Elul 19. — aug. 27, péntek — Elul 20 (szombat bejöv: 6.36) aug. 28, szombat — Elul 21 (hetiszakasz: Ki szóvau, Haftóra: Kumi auri, 3. és 4. perek, szombat kimen: 7.21.)

GÁSPÁR MÁRK

a ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatali igazgatója

Múlt számunkban jelentettük már olvasóinknak, hogy a Zsidó Élet legközelebbi száma már új hajlékban jelenik meg. VII., Erzsébet-körút 18. fsz. 1. alól indul útjára jelenlegi számunktól kezdve felvilágosító útjára a magyar zsidóság harcos orgánuma, mely új helyiségébe is magával vitte a megtántoríthatatlan igazságszeretet és igazmondás szellemét, azt a szellemet, mely csak egy szempontot ismer az események elbírálásánál és kolportálásánál: a magyar zsidóság egyetemességének érdekét, mely egy a magyarságnak mindenkori érdekeivel. Ezzel a helyesgváltoztatással azonban korántsem ért véget a Zsidó Élet szervezeti átalakulási folyamata. Abból az elgondolásból kiindulva, hogy a Zsidó Élet nemcsak tartalom, hanem adminisztráció szempontjából is minden tekintetben tehetőséghez mérten a legkifogástalanabban szolgálhassa ki olvasóközönségét, a lap tulajdonosai meghívták a kiadóhivatal élére, kiadóhivatali igazgatói minőségben Gáspár Márkot, a magyar újságkiadásnak egyik legkiválóbb szakemberét. Gáspár Márkot — úgy érezzük — nem kell bemutatnunk az újságolvasó közönségnek. Évtizedes kiadóhivatali multja alatt, melynek során állandóan jelentős sajtóorgánumok adminisztrációjának élén állott annyira össze-

nőtt a magyar olvasóközönséggel, hogy az ő jelenléte egy lap kötelességében a nagyközönség szemében egymagában garanciája annak, hogy a lap nemcsak szellemi, hanem adminisztrációs téren is eleget tud tenni a vele szemben támasztott követelményeknek. A Zsidó Élet friss hirszolgálatát, tartalmának nivóját továbbra is a lap régi, bevált szerkesztőségi gárdája garantálja, az adminisztrációt pedig a jövőben Gáspár Márk irányító keze fogja azon a magaslaton megtartani, melyet joggal kíván meg a lap hűséges, egyre növekedő olvasó-táborra.

— Ungár Éva esküvője. Nagy és előkelő közönség jelenlétében tartotta meg vasárnap, augusztus 8-án délután a kispesti templomban Ungár Éva, Ungár Sándornak, a kispesti hitközség kiváló elnökének leánya esküvőjét Halász Józseffel. Az esküvőn felekezeti különbség nélkül részt vett Kispest társadalmának színe-java. A megjelent hatalmas közönség soraiban a mintaszerű rendet a Betár-ifjúsági egyesület tagjai tartották fenn, melynek a fiatal menyasszony agilis vezetőségi tagja. Az esketési szertartást Dr. Bande Zoltán főrabbi végezte, aki meleg szavakkal méltatta az örömszülők érdemeit és jelentőségüket a zsidó közéletben.

— Dr. Leopold Freund ünneplése. Az osztrák röntgenológusok második összülésszakának megnyitása alkalmával Resch birodalmi miniszter nagy beszédben méltatta a röntgen — terápia nagy uttörőjének, Dr. Leopold Freund-nak érdemeit, aki több, mint 40 évvel ezelőtt lefektette a röntgen gyógy mód alapjait. A miniszter közölte, hogy a birodalmi elnök a kiváló tudósnek a röntgenkutatás terén szerzett érdemei elismerésül az udvari tanácsosi címet adományozta.

— Zsidóellenes zavargások Felső-Sziléziában. Beuthenben, Felső-Sziléziában súlyos zsidóellenes zavargások törtek ki. A zavargások azonnal a genfi megállapodás letelte után kezdődtek. Horogkeresztű ifjak leromboltak több zsidó üzletet s megrongálták a zsinagóga épületét. A zavargók felszólították a zsidó lakosságot, hogy hagyja el Oppeln körzet területét.

Zugligetben

üllában, családánál, gyerekeknél, felnőtteknél penzioszerű orthodox ellátás Imaház a közelben. Ünnepekre előjegyzés. Schiffernél, Arnyas-ut 10. Telefon 164-838.

— Dr. Goldberger Izidor 25 éves papi jubileuma. 1912 július 29-én iktatták be a tatai hitközség főrabbi székébe dr. Goldberger Izidort. Huszonöt éve szolgálja Istenét és hazáját azon az erkölcsi magaslaton, amelyre csak a kiválasztottak juthatnak fel. Megnyerő és kivételes egyénisége mindenkire nagy hatást gyakorol s felekezeti különbség nélkül szeretik és nagyrabecsülik. Tudományos munkásságát Európaszerte ismerik, egyik legismertebb műve „Chacham Cebi budai utazása”, melyet versben írt meg. Tata város életében is nagy szerepet visz Dr. Goldberger főrabbi, aki mindenben részt vesz, legyen az valami nemes ötlet megvalósítása vagy a szegények segítése.

— Bulgár politikusok az antiszemitizmus ellen. Egyik előkelő bulgár napilap cikksorozatát közöl, mely az antiszemitizmus kérdésével foglalkozik. A cikkek írói, közöttük Buróff volt külügyminiszter, Muchanoff, a képviselőház volt elnöke, Gregor Wassiloff, volt miniszter kivétel nélkül élesen elítélik minden olyan mozgalmat, mely az antiszemitizmus metelyét akarja Bulgáriában terjeszteni.

— Franco romániai delegátusa üdvözlí az antiszemita ügyvédek. A Porunca Vremi című antiszemita napilap közli Pratt Soutzo-nak, Franco tábornok romániai megbízottjának levelét, melyben örömmel üdvözlí azt a mozgalmakat, melynek célja a zsidó bírák eltávolítása a román igazságszolgáltatásból.

— Dr. Abrahámsohn Ármin meghalt. Súlyos vesztés érte a magyar zsidóságot. Dr. Abrahámsohn Ármin sárbogárdi főrabbi, az orthodox chevra főtitkára 59 éves korában váratlanul elhunyt. A kiváló tudós papban és melegszívű emberbarátban a „Zsidó Élet” egyik értékes barátját veszítette el, aki elődjét a „Zsidó Évkönyvet” is megtisztelte értékes írásaival. Az elhunyt főpapot a budapesti taharo után Sárbogárdra szállították, ahol nagy tömeg jelenlétében helyezték örök nyugalomra. A gyászszertartáson a budapesti orth. chevra dr. Friedmann Izidor elnök, dr. Stern Simon és Salgó József előljárók, az orth. hitközséget Löffler Henrik főtitkár képviselték. A gyásznap soraiban megjelentek a högyérsi, pinchehelyi és dunaföldvári rabbik, a többi felekezet lelkészei, a hatóságok képviselői, élükön a főszoigabíróval.

A kispesti zsidó tartalékos tiszt-
tek és a hitélet. Kispeszt zsidó tar-
talékos tisztjei, akik eddig is ben-
sőséges társadalmi összeköttetést
tartottak fenn volt tisztársaikkal,
most külön szervezkednek a hitfe-
lekezeti élet elmélyítésére. Ennek a
szervezkedésnek célja elsősorban az,
hogy a hitélet terén is fenntartsák
a bajtársiasságnak és együttműköd-
ésnek azt a szellemét, melyet ed-
dig társadalmi téren oly melegen
ápoltak.

— A „Mikéfe” Hermina-út 35/d.
sz. alatti gyönyörűen berendezett
szellős és tágas templomában az
ülések bérbeadása megkezdődött. A
jegyek árai a legméltányosabbak.

— A békési izr. hitközség gyász-
a. Dr. Winkler Sándor békési főrabbi
július 23-án váratlanul elhalálozott.
Megható részvét mellett temették a
körtnyékszerte köztiszteletben állt
főrabbit.

— Nem engedélyeztek Ausztriá-
ban egy jótékony mozgalmat. A
hatóságok megtagadták egy egye-
sület alapításának engedélyezését,
melynek célja az oroszországi zsi-
dók segélyezése lett volna. Az indo-
kolás szerint nem igen valószínű,
hogy ez a mozgalom nagyobb zsidó
tömegeket érdekelt volna, miért is
nem indokolt annak kezdeménye-
zése.

— Dr. Edelmann Józsefné ado-
mánya a kispesti nőegyletnek. Dr
Edelmann József főorvosnak, a kisp-
esti hitközség elhunyt elnökének
özvegye, aki oly méltó módon halad
nagynevű férje nyomdokaiban és
akinek alapítványa a kispesti hit-
község székháza is, nagylelkű ado-
mányt juttatott a kispesti Nőegy-
let részére. Balatonzamárdin 300
négyyszögöles telkét adományozta a
Nőegyletnek, hogy azt nemes cél-
jainak megfelelően használja fel.
Miután Dr. Edelmann Józsefné je-
lenleg a Balaton mellett pihen, a
Nőegylet vezetősége egyelőre csak
meleg hangú levélben mondott kö-
szönetet a nagylelkű adományért,
azonban a Nagyasszony hazaérke-
zése után közzétesszük fogja előtte
köszönetét tolmácsolni.

Előkelő uriaszony

a Barcsay-gimnázium közvetlen közelében

tanári korrepetálással, külön szabával
teljes ellátást adna 1—2 diák számára.

Cím: a kiadóhivatalban.

Gyönyörűen éneklő

harzi kanárik és kalitkák

eladók. Cím: a kiadóhivatalban

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

A berettyóújfalusi rasekol diszkrét kiadásai

A nyilas lapok szélesen illatozó
pecsenyét sütnék abból a hírből,
hogy a hitközség elnöke állítólag
nagy összegekkel megkárosította
hitközségét és most azzal védekezik,
„hogy a hitközség pénztárából hi-
ányszámok ugyan bizonyos összegek,
azonban a zsidóság érdekében oly
diszkrét természetű kiadások telje-
sítésére használta fel, amelyeket
nem lehet könyvelni!”

Az egészről egy jótányit sem
hiszek, mert egy zsidó közösség
könyvelésében nem fordulhat elő
tétel, amit ne lehetne könyvelni,
még pedig helyesen könyvelni. Aki
erre csak kísérletet is tesz, a zsidó-
ságra a legnagyobb gyalázatot
hokza. Ha tényleg van valami ilyen
fekély Berettyóújfalun, azt ki kel-
lett volna égetni azonnal, mielőtt
még nyilvánosságra kerül. Ugye
most kellemetlen, hogy Nyilasék
tartják a sütvösvát a kezükben.
Akkor még Berettyóújfalú zsidó-
sága maga írhatta volna ki ép oly
tökéletesen, de nem szenvedett
volna tőle az egész zsidóság. Az
ilyesmire való mentegetőző hivat-
kozás a legnagyobb ostobaság.

Gyere be rózsám! . . .

Hát az elnöki válasz — azt hi-
szem, bátran nevezhetjük így, ha
nincs is szignálva — rendkívül dip-
lomáciát árul el. Először jó három
hasábon keresztül próbálja nem is
nagyon választékos diplomáciai
kulturnyelven leszedni Patairól a
keresztvizet. Minthogy ez aztán
semmiképen sem sikerülhetett az
elnöknek, ez tehát fordít egyet me-
részet és nagyot a lapon (N. B. lap
alatt itt nem *carte* értendő) és ezzel
a diplomáciai jegyzék jellegével
bíró utolsó mondatlalt rekeszti be
finom üzenetét. „Ne a hitközséget
tessék okolni, hanem a saját elvba-
ráit, ne a hitközségen kitölteni a
dühét, hanem magabaszáltni és új
utat keresni a magyar zsidóság hiva-
tatalos vezetői felé”.

Kedves Patai barátom, ők már
horgot dobtak ki feléd, de ki fog té-
ged magabaszállásra megtanítani
és új utak keresésére a magyar
zsidóság hivatalos vezetői felé írá-
nyítani? Talán vannak már ott a

magabaszállásnak és az új utak ke-
resésének kitanult, szakképzett pro-
fesszorai? Akik átsodródtak a mult-
ból a jelenbe és készülnek a jö-
vőbe is?

*

Hát nem kell kacagni?

Nem akarnak egyébre vállal-
kozni, mint arra, hogy 64.000 zsidó
ifjút 0 és 35 év között először is egy
hatalmas kartotékban nyilvántart-
sanak. Aztán néha valamit csinálni
is kell velük. Először is csoporto-
sítják kor szerint a 0—35 közötti év-
járatok a gyermek és az ifjú lelki
fejlődési törvényei szerint legalább
nyolefélé csoportot jelentenek. A
nyole csoportot, különösen 14 évtől
kezdve már hajlamok és tempera-
mentumok szerint is külön csoport-
tokká kell alakítani. Van már tehát
kb. 16—18 csoportosulás, egy-egy
csoportra esik nagyjátlagban cca
3588 gyermek. Nyilvánvaló, hogy
itt a kisebb csoportokra való osztás,
amely a különféle foglalkozá-
sok, tudományok, érdeklődések és
hajlamok figyelembevételével törté-
nhetnek, feltétlenül folytatandó,
amíg legfeljebb 25—35 közötti lét-
számú csoportok lesznek. A 64.000-
ben, ha csak a felére redukálna is,
akkor is legalább is 1000 ilyen 25-35
taglétszámú csoportot jelent. Hát
kivel akarja az a sok mindenre ké-
pes, de esodatevéshez talán mégsem
értő vezetőség, de nem csak *kivel*,
hanem *hol* és *mikor*, főképp pedig
mivel akarja ezt az ezer csoportot
hetenként legalább egyszer úgy fog-
lalkoztatni, hogy abból hitéleti el-
mélyedés, felekezeti kultúrában
való erősödés és miégycbb legyen?
Hát lehet erről komolyan még be-
szélni is? Nem széllel bélelt üres
feeség ez, amin kinos-fájdalmasan
ugyan, de nevetni kell?

A sipuccai ifjuságmentés

Arra is kitanítja az Egyenlőség
Patait és híveit, hogy milyen jó az,
ha van a hitközség székházában
egy fórum, ahol vigyáznak az ifjú-
ságra és figyelemmel kísérik lép-
teit és szeretnék megóvni a bajok-
tól és a szélsőségektől.

Hát kérem, melyik szélsőségtől
akarják megóvni? A jobboldalítól
vagy a baloldalítól?

Persze, mindkettőt csak szak-
értelemmel és módszereik teljes ismeretével lehet.

De nem méltóztatik gondolni,
hogy a jobboldalisággal nem igen
kell sokat a fejüket törni?

A szidra margójára SÓFTIM

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi.

„Sóftim vösótrim titen löchó böhöol söórechó áser hásem előkechó nósán löchó listvatechó vösóftu esz hoom mispót cedek — Bírákat s felügyelőket állíts minden kapudba, amelyeket az Örökkévaló, a te Istened ád neked, a te törzseid szerint, hogy ítéljék a népet igazságos ítélettel.”

Méltó tán a Tóra többi nagy tanához. Tiszta, részreahlástól ment, elfogulatlan igazságot szolgáltatson a bíró az igazságot kereső félnek. Ez a magasztos szellem végiglebeg az egész Tórán s az élet egyéb nyilvánulásaiban is az igazság gyakorlását követeli a Tóra.

A hagyomány annyira ment, hogy az igazságot „az istenség ismertető jelének” mondja. („Emesz choszómó sel hakódos boruch hu”) Azt a kifogást emelik a Tóra e tanával szemben, bizonyos távolabbi kapcsolatban, hogy csak a rideg igazságot hirdeti, a szeretet napsugaras tájáig nem hat el. Nem úgy a későbbi új tan, amely az ideális szeretetet hirdeti. „Szemet szemért”, mondja a Tóra. Az új tan pedig eltekint a büntetéstől. De ha eltekintünk a büntetéstől, tág ajtót nyitunk a bűnnek, a vétkeknek s többet ártunk, mint használunk az emberszeretet ügyének.

Ha Izraellel szemben története folyamán nem szeretetet, hanem csak igazságot gyakoroltak volna, avval Izrael bizonyosan beérte volna. A szeretetről szóló tórai tanak főségeességét csak a korviszonyok tükrében méltányolhatjuk kellőleg. Ma, amikor azt látjuk, hogy hatalmas államok csak csonkán és csorbán gyakorolják az igazságot, csak rész-igazságot ismernek — s faji igazságnak adnak helyet társadalmikban: az a látvány tárul elénk, hogy az ókorból való Tóra a maga csorbátlan igazságot hirdető tanával a huszadik századbeli kultúrállamok mentalitása felett áll.

És ha azt látjuk, hogy a világ nem tud megbékélni, hogy az emberiség nem tud magára rátalálni, mert a nagy háború győztesei kétféle igazságot állapítottak meg: a győzőkét s a legyőzöttekét, akkor be kell látnunk az igazságról szóló tórai tannak üdvhozó voltát, amely csak egy igazságot ismer: az osztatlan, tiszta isteni igazságot.

Zsidó ferdeségek

Nézi: Dénes Béla

A zsidóság rendelkezik számos jótulajdonsággal s természetesen hibái is akadnak fölös számmal. Egyik ilyen súlyos hibája, vétké: nem szívesen néz a tükörbe, hogy önmaga is megállapíthassa ezeket a hibákat. Pláne, ha a tükör még torzít is kissé! A legsúlyosabb, amit a magyar zsidóságra mondhatunk: nem szeret szembenézni a tényekkel! Nos, alkalomadtán elő fogjuk venni kis tükrünket s rámutatunk egy-két ferdeségre. Talán egynéhányan még — okulkunk is belőle:

*

Krisztushívő zsidók. Kár lenne szó nélkül elmenni emellett a „szekta” mellett, hiszen tudott dolog, hogy már meglehetősen számú hívővel rendelkeznek. Sőt, a Magyarországi Krisztushívő Zsidók Szövetsége az elmúlt napokban rendezte meg az IHCA (Nemzetközi Zsidó Keresztény Szövetség) ötödik konferenciáját. Tehát: Krisztushívő zsidók! Közöttük is, mint minden szektázó között, vannak jóhiszemű fanatikuskok s — üzletesek, akik csupán kisdéd céljaik elérésére esatlakoznak a szektáriánusokhoz. Mit mondjunk nekik? Az üzleteseknek, vámosoknak említsük föl, hogy épp Krisztus volt az, aki korbáccsal kergette ki a kufárokat a templomból? Fölösleges ezt emlegetnünk, hiszen ők, éppen ők, eléggé ismerik az Új-testamentumot. Szögezzük inkább le: a térítés új módszerét jelenti a Krisztushívő zsidók szövetsége! Új módszerét, mert az első generáció még hiszi, hogy, miközben Krisztust imádja, megmaradt és megmaradhatott zsidónak, a második generáció azonban már nem is hiszi, nem is hiheti magát zsidónak. Lassúbb térítési módszer, az igaz, de talán épp ezért kedvesebb egyes finomabb térítő főpapoknak. Ám a jóindulatúknak, akik valóban hitből teszik azt, amit tesznek, azt üzenjük: a zsidóság mélyeséges komolysággal foglalkozik a hit kérdéseivel. S ha valaki arra a meggyőződésre jut, hogy néki ama Jézus az Istene, úgy eselekedjék meggyőződése szerint és térjen át! Az igazi hívő zsidó tudja csak igazán értékelni mi az hívő kereszténynek lenni. Am az áttérni szándékozó ne legyen

gyáva, ne akarjon kompromisszum megoldást kiagyalni saját kisdéd lelkiismerete számára, hanem vonja le áttérésének összes következményeit s ne akarjon fából vaskarikát csinálni, Ne akarja a zsidó hitét egyesíteni a keresztény hittel s viszont! Igaz, a hitleristák szerint a kereszténység zsidó találmány és csinálmány, de mi maradunk meg amellett, hogy más az egyik s más a másik s egyiknek épp úgy megvolt s megvan az értéke és sajátos szerepe az emberiség történetében, mint a másiknak. S legyenek büszkék zsidó mivoltukra s gondolják meg: „Az ószövetség szent könyvei mind az Isten szavai és az ő kinyilatkoztatásának szerves részei. A kinyilatkoztatás fokozatos fejlődésnek megfelelőleg rájuk még annak az időnek homályja borul, amelynek a megváltás ragyogó napját kellett előkészítenie. Mint történeti és törvénykönyveknél nem is lehet más-ként, sok részletben az emberi tökéletlenség, gyöngeség és bűn nyilvánul meg. Számítalan magasztos és nemes dolog mellett bizony elbeszél a kinyilatkoztatást és az isteni ígéretek hordozó ószövetségi választott népnél gyakran jelentkező külsőségeket és anyagiasságot is. De az előítélettől és szenvedélytől el nem vakított szem előtt a bibliai történetben elbeszél emberi gyarlóságokon keresztül annál világosabban fölragyog az üdvösségre előkészítő minden emberi gyöngeségen és bűnön végül diadalmaskodó isteni tervszerűségnek fényes vonalvezetése. Csak a vakság és a góg nem látja azokat az üdvös nevelő értékeket, amelyek az ószövetségben rejlenek”. Igaz, ez az idézet nem zsidótól származik. Sőt, nem is Krisztushívő zsidótól. XI. Pius pápának apostoli körleveléből vettük, melyet ezidén márciusban boesátott ki a — németországi katolikusok miatt. Ám XI. Pius pápa, mint szavai bizonyítják, tudja, mik s kik a zsidók s éppen mert tudja: nem jutott még eszébe, hogy Krisztushívő zsidókról elmélkedjék. Ismer ellenben katolikusokat és ismer — zsidókat. Mi is csak ezt ajánlhatjuk ama néhány elszánt szektáriusnak, akikről mostanában annyi szó esik a lipótvárosi félszidók szalonjaiban.

Solymosi Eszter vére. Hogyan... véli az intelligensőbb s főleg idő-

Ruzsbach (Slovensco) THERMÁLIS GYÓGY-
ÉS STRANDFÜRDŐ

kítűnő orth. כשר konyha. — FRIEDMANNÁL „Villa Meth”
Vasutállomás: Podolinec.

sebb olvasó, hát még ösmeretes e név? Még mindig nem ment feledésbe? Úgy látszik, nem is fog. Akadnak mindig, akik ébren tartják a szegény kis libapásztorlány nevét. Most legutóbb is... A *Virradat* című fajvédő lapban megjelent egy vers. *Erdélyi József* írta. Címe: Solymosi Eszter vére. Mi van benne? A régi s mindig örök vád: „Úgy ölték meg Solymosi Esztert, mint egy pihés, tokos libát... Valami öldöklő bolondok, valami vérengző vadak, vademberek...” — *Erdélyi József* költő, még akkor is, ha ezt írja, ezt szögezzük le a mindeken előtt. Sőt, *Erdélyi* az ú. n. *Babits* utáni generáció legkiválóbb költője *Szabó Lőrinc* társaságában. A költőnek útja mindig is nehéz volt és nehéz lesz e földi téreken. Elméletben a költőnek nem szabadna tudni piszkos anyagi gondokról s gyakorlatban véres veritékkel kell küzdenie a megélhetésért. De mégis, megértjük, ha egy igazi alkotó elkeseredett, mikor filléres gondokkal kell megküzdenie. *Erdélyi* antiszemita, méghozzá mániákusan az, immár évek óta. Mióta elkerült kenyéradó gazdájától. *Szabó Lőrinc* is antiszemita, de csöndesebben, halkabban, ő még ott van ugyanannál a kenyéradó gazdánál. Oh... nem nehéz megérteni a költőt, legföljebb csak az ellen kelne erőteljesen s hangosan tiltakozni, hogy azt a bizonyos kenyéradó gazdát — zsidó kenyéradó gazdának tekintsük s ösmerjük el. Könnyű lenne számunkra a bizonyítás, de költőről van szó, nézzük el hát s örüljünk az isteni jótéteménynek: igazi költő *Erdélyi József*, ne mérjük polgári mértékkel, még akkor sem, ha hazug, igazságtalan és hamis dolgokat ír...

Nem értem, hol itt a zsidó ferdeség, tündöklik a nyájas olvasó, vagy nem ez lenne a rovat címe? Hát olvasóm, ha nem jönél rá, majd én megmutatom. Amit az elébb írtam *Erdélyi* versével kapcsolatosan, az helytelen felfogás! *Mert helyes az lenne, ha volna egy zsidó fórum, mely tekintet nélkül a tekintendőkre, minden egyes alkalommal följelentést tenne az ügyességén, amikor, bármilyen okból és célból izgatnak vallásunk, emberi méltóságunk s polgári jogaink ellen!* Elvégre a kolduskérdést sem akkor oldom meg, mikor jószívemre hallgatva néhány fillért vetek a szerencsétlennek. *Ne legyen jó szívünk, ne legyünk elnézők, de küzdjünk s harcoljunk intézményesen, szervezsen!*

A zsidók köz- és magánjoga Lengyelországban

Írta: Dr. STEIN ARTUR

2. Bevezetés.

A judaizmus világnézetének kiinduló pontja és alap tétele az a negatívum, hogy: *faj és vallás nem volt öröktől fogva és nem lesz örökké tartóan.*

Hiszen a Tóra, a zsidóknak a szent könyve, mégsem kezdődik a zsidók történetével, sem pedig a zsidó törvények ismertetésével. A zsidóknak a szent könyve a világtéremtésével kezdődik, amelynek befejezése, egyben betetőzése, hogy: Isten a hatodik napon porból saját képmására teremtette az Embert, — aki azonban nem volt zsidó, de árja sem, nem volt izraelita, de keresztény sem.

Ez a faj és vallás nélküli, Isten által a föld porából saját képmására teremtett Ember, Ádám, az egész földkerekségen élő összes embereknek — fajra, vallásra, nemre, korra, állásra stb. való tekintet nélkül — az őse, tehát: minden ember tőle származik, minden ember egyaránt őt tisztelheti ősenek és egyenlő büszkeséggel vallhatja magát leszármazójának.

Az egész emberiség közös származásának, az egész emberiség testvériségének dokumentálására kezdődik tehát a Tóra a világ teremtésével, az első ember megalkotásával, nem pedig a zsidók fellépésével, vagy a zsidó törvények ismertetésével.

De dokumentálni akarta ezzel azt is, hogy az ember, az egyén a cél, nem pedig a világ, vagy annak bármely közössége. Mert hiszen teremtettét volna Isten egyszerre több embert is, benépesíthette volna az egész emberiséget vallás nélküli emberekkel. Ez esetben azonban mind a közös származás, az egész emberiség testvériségének tudata homályosodott volna el, mind az egyén jelentősége és fontossága is. De egyedül teremtődven Ádám, nemcsak befejezése és betetőzése, hanem végcélja is mind a teremtésnek, mind a világ fennállásának. Egy emberért teremtődött a világ és minden egyes jó emberért áll fenn. A jót pedig nem a faji és nem a vallási hovatartozandóság dönti el, hanem az Istennek tetsző életmód. Nem az ember van tehát a közösségért, hanem a közösség az egyénekért. A közösség célja, feladata, hivatása: megteremtteni an-

nak lehetőségét, hogy az ember Isten kinyilatkoztatott törvényeit megtarthassa.

Ezért tanítja Ben Azaj, hogy a Tóra legjelentőségtebb tantétele az, hogy: „Ez az ember származásának könyve.” És nem fogadja el Rabbi Akibának a kereszténység által is átvett azon nézetét, hogy „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat” a legjelentőségtebb isteni parancs. Nem fogadja el pedig azért, mert hiszen a felebaráti szeretet *megszorítólag* is értelmezhető: csak azokat kell szeretni, akik velünk egynézetben, egy hiten vannak. Ezzel szemben a közös leszármazás kizár minden megszorítást, nem tűr kivételezést, nem enged korlátozást.

De amint kezdetben nem volt faji és a vallási elkülönülés, úgy az idők végével elkövetkező messiási korban sem lesz.

A zsidók elkülönülése Ábrahámmal vette kezdetét és pedig azért, mert az emberek letértek Istennek útjáról és bálványimádók lettek. Azok a tórabeli parancsok, amelyek az emberiségnek ezen eltévelyedése miatt a zsidóság faji és vallási elkülönülését szükségessé tették és fennmaradásának biztosítékát képezik: a messiási korról ismét hatályukat veszítik. Örök érvényűnek, mindenkire kötelezőnek a zsidó világnézet csak azokat a tórabeli szabályokat tartja, amelyeknek sem faji, sem vallási vonatkozásuk nincs. Az idők végével, a messiási kor eljövételével a tévelygő emberiség ráeszmél a Tóra általános emberi parancsolataira, azokat magáévá teszi, ezzel megszüntet, minden faji tagozódást, minden vallási elkülönülést, ismét egységes lesz az emberiség, mint volt a világnak kezdetén. Ezzel el is éri, be is teljesedik a judaizmus célja, az zsidók elhivatása. Így tanítja ezt a Talmud: az idők végével jórészt megszűnnek a Tóra vallási parancsai.

És ebből következik a judaizmus világnézetének további tétele: a *passzivitás* és egyben magyarázat annak, hogy miért nem igyekszik térhódítani a zsidóság, sőt: miért nehezíti meg a zsidóságra való átterést. Azért, mert a zsidóság hite szerint az, aki az isteni általános törvényeket, teljesíti, részese a túlvilági boldogságnak. A zsidóság a legnagyobb jutalomból, kegyelemből sem zárja ki a nem-zsidó-

kat. Ezért tartja feleslegesnek a térítést, ezért passzív. Az ő faji és vallási törvényei csak pro foro interno, csak a zsidó vallásban születtek kötelezőek, — pro foro externo, a nem-zsidók eleget tesznek

az isteni követelményeknek, ha az általános érvényű erkölcsi szabályokat betartják. Chaszidé umasz haouloom jes lohem czelek loalom hábo.

(Folytatjuk)

AZ ASHKENÁZI FIVÉREK

I. J. SINGER REGÉNYE

I. J. Singer, az Ashkenázi fivérek írója egyike az új, modern jiddis irodalom legkiválóbb reprezentánsainak. 1893-ban született az Orosz-lengyelországi Bilgorajban. Mint a kis mezőváros minden zsidó gyermeke, talmudiskolába járt 17 éves koráig, amikor elhagyta az iskolát, hogy most már a világi tudományok terén képezze magát. Rövidesen írni kezdett. 1922-ig újságíró volt, majd Varsóban telepedett le, ahol a Jewish Daily Forward new-yorki zsidó lap levelezője lett, Néhány év előtt kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol jelenleg is él.

Új regénye, az Ashkenázi fivérek témája sok hasonlóságot mutat egy másik lengyel írónak, Reymontnak „Az ígért földje” című regényével. Ebben a regényben is Lodznak, a textilvárosnak élete, fejlődése, fénye és nyomorúsága tárul fel előttünk és ez a színhelye Singer regényének is.

Röviddel a napoleoni háborúk után egy német takácsokból álló kivándorló tömeg vonult végig Lengyelország országútjain, kézi szövőszékeiket szállítva. Hosszú útjuk Lodzban, ebben az álmos kis faluban ért véget, ahol letelepedtek. Kézgyesséjük híre csakhamar elterjedt a város környékén, de a távoli országrészekre is elhatolt. A takácsok dolgoztak és Lodz kis falujából, majd mezővárosból komoly várossá nőtt. Elkövetkezett az ipar ferradalmosodásának ideje, a kézzel hajtott szövőszékek helyét a gőzgépek foglalták el, a kis takácsműhelyeket hatalmas gyárak nyeltek magukba. Lodz lüktető életű, hatalmas gyárvárossá fejlődött. Messze országokból jövő kereskedőkkel, akik áruikat jöttek eladni és árút venni, zsidók és parasztek tömegeivel, akik beáramlottak a városba és a gyárakban kerestek foglalkozást. Jött a háború és jötték a forradalmak. A kereskedelem útja a Kelet és Oroszország felé elzárult és a homokra épült nagy-

város kezdett visszaroskadni régi határai közé.

Ez a Lodz a két Ashkenázi fivér, Max és Jakab életregényének színhelye. Atyjuk, a zsidó gyapjuke-reszkedő a zsidóság legorthodoxabb árnyalatához tartozik. Élete, stílusa még az aivó, kis faluhoz igazodik. A fiúk azonban már részesei annak a hatalmas fejlődésnek, melyben a város kinőtt a földből. Ikrek, egyik közülük néhány pillanattal előbb látta meg a napvilágot és még látja kiteljesedni azt a rendszert, melynek felépülését a maga munkájával is segítette.

A két fivér két egészen különböző természet, — nem értheti meg egymást és ez a megnemértés gyűlöletté fajul. Mindkettő tökéletesen képviseli két ellentétes típusát annak a helynek és kornak, melyben éltek. Max, az idősebbik betegesen ambiciózus, ragyogó képességű, széles látókörű, szenttelen, makacs és kegyetlen, nem érdekli mások véleménye. Egyszer, egy pillanatra enged ebből a megközelíthetlenségéből és ez is csaknem a vesztét okozza. Életének álma, hogy Lodz szövőiparának fejedelmévé válhasson. Jakab, a fiatalabbik az életet szereti, elragadóan temperamentumos, kedves, rokonszenves, nincs semmi ambíciója, a luxus érdekli, a nők, a szórakozási képességei csak egyéniségének varázsában nyilvánulnak meg. Míg fivére lassan és kemény munka árán emelkedik, ő diadalt diadalra arat csupán szerencsés véletlenek segítségével. Egymás jellemét mélyen megvetik. De egyben megegyezik természetük. Mindketten tökéletesen asszociálisak. Szemük állandóan egymásra van függesztve, de sem egymásra vonatkozóan, sem a környező élet tekintetében nincsenek gátlásaik. Egyikük sem veszi figyelembe a kollektív élet parancsait, csupán

önző ösztöneiknek engedelmeknek. Az egyik hatalomra és pozícióra vágyik, uralkodni akar, a másik élni, szórakozni, szeretni. De éppen ezért mindkettő kiteljesedése kora szellemének, mert életük és életmódjuk tipikus Lodz uralkodó osztályának akkori, életére és életmódjára. Az természetesen egy pillanatra sem jut eszükbe, hogy ilyen életforma, ezek az ösztönök előbb-utóbb elpusztítják az egyént, mely összehatózásba jut a társadalommal.

A két Ashkenázi fivér megkapó történetének lapjain a hőskön kívül keresztülvonul a korabeli Lodz egész élete, minden típusa ragyogó ábrázolásban. Látjuk a komoly és rézkoros német takácsokat, a szegény zsidó városi proletariátust, a lengyel parasztokat, kocsmárosokat és talmudistákat, bankárokat és arisztokratákat, kémekeket és korrupt kormányhivatalnokokat, forradalmárokat és vallási szektákat. Az élet panorámája tárul ki előttünk ebben a regényben, melynek előlvasása után érezzük, hogy írója a Schalom Aschok, a Feuchtwangerék, a Max Brodók rangsorában foglal helyet.

h. s.

Az álhegedűsök

A vén időhegedű feszülő húrjain hozzánemértő durvakezű vonóvonások vonulnak át, melyek elpattantják a sok nesvesveretű dallamot adó húrokat.

Új húrokat szerelnek fel és újra hangolják az időhegedűt. Hamis hangok rezdülnek ki és ennek kísérete mellett ropnak táncot a botfüllű tízezek.

A hamis hangokat észreveszik maguk a hangolók is, de tovább nyúvik a vonót. Annál szilajabbul húzzák, időt nem engedve a táncosoknak a gondolkodásra, nehogy rádőbbenjenek a hamis hangokra, mert akkor belegázolnak az időhegedűbe és szétpattantják a mának hamis húrjaival együtt.

De minél szilajabbul húzzák, annál hamarabb nyúvik el a vonójukat, annál hamarabb pattantják el hamishangú csábtáncos húrjaikat az álhegedűsök, kik csak egyszerűen nyenyeressek. RA

Legszebben, leggyorsabban és legolcsóbban mos, fest és tisztít a

GEROFFY-gőzmosóda

Legkisebb tételért is házhoz megyek. Telefonhívó 125-767. (VI., SZONDY-U, 66.)

Emlékek

Stiller Bertalan

Írta: FELEKI SÁNDOR

(8)

Június hó 21-én volt száz éve, hogy a nagy orvosprofesszor, a pesti izr. hitközség kórházának negyven éven át igazgató-főorvosa, a belgyógyászati tudomány egyik legkiválóbb képviselője, született. Mikor most róla — akiről az egész orvosi társadalom hálás szívvel emlékezett meg — szintén az emlékezés kegyeletes szavaival óhajtok szólni, ezt nagy meghatottsággal teszem. Hiszen három éven át, 1891. őszétől 1894. őszéig asszisztense voltam, vele ezen hosszú idő alatt napról napra találkoztam, megismerhettem csodás tudását, mely nemcsak az orvosi ismeretekre terjedt ki, nemes, finom lelkét és törhetetlen zsidó hithűségét. Az a szép, hatalmas bronz tintatartó, melybe töltem mártom, már 43 év óta, az ő ajándéka, mert minden nyaralása alkalmával valamely ajándékkal leptem meg. Mikor 1894-ben ischli üdüléséből hazatérve e tintatartót átadta nekem, így szólt, félig fájdalmasan, félig mosolygva: Ha majd már nem leszek, legalább ez fogja önt rám emlékeztetni!

Több mint harmincöt év óta pihe-n a nagy tudós a Kerepesi úti temetőben s gyakran gondolok rá most is, fájón idézve vissza emlékezetembe a kórházban töltött három évet. Hova lettél te gondatlan, szép ifjúság, hová tűntetek ti színes reményvirágok, amelyekkel tele tüdeltelme a jövődöt! Ha nem is mind, de sok-sok drága emlék és kép tohul élem most is, pedig már negyvenhárom éve annak, hogy nehézz szívvel búcsút mondtam a kórháznak, hogy elfoglaljam a kerületi orvosi állást, melyre a székesfőváros törvényhatósága megválasztott.

Hogy a nagy tudós népszerűségét bizonyítsuk, elég ha megemlítjük, hogy míg 1873-ban, tehát mielőtt Stiller működését a zsidókórházban megkezdte, a fekvő betegek száma 786 volt, már 1896-ban, tehát az ő igazgató-főorvosi működése alatt, ez a szám 1580-ra emelkedett. Ennek megfelelőleg szaporodtak rohamosan az ingyen kezelt bejáró, ambuláns betegek. Az én ottani asszisztenskedésem idején 28 ezer volt a számuk és ezeknek hetven százaléka nem volt zsidó vallású. Ez mutatja az akkori idők liberális szellemét s ez a szám volt egyuttal a leghatásosabb propaganda minden fajgyűlölet ellen.

Stiller tanár volt negyven éven át a legkeresettebb orvosok egyike s bizonyára még sokan fognak emlékezni törekény, filigrán alakjára, melyben hihetetlen akaratér és munkabírási összpontosult. Már külseje is elárulta az igazi tudóst. Ez a kis emberke önértzetes, de mégis mindig szerény fellépésével mindenkinek imponált. Öszülő körszakála, és bajusza mögött derült arcvonások. Csillogó szemlein állandó csipetű. Sűrű haja, két oldalt fé-

sülve, füleit félig elfedve. De azért ez a nagy orvos mindent látott és mindent hallott. Belélatott az emberi szervezetet és lélek legmélyébe s meghallotta a szívnek, vagy tüdőnek legkisebb rendellenességét. Nagy tudását nemcsak a hazai, hanem a külföldi orvoslás is megbecsülte és sok száz orvosi munkája és értékezése nevét mindenkor fenn fogiák tartani. Ő volt az úgynevezett astheniás betegségek felfedezője, valamint ő volt az elsők között, aki a magaslati klímának a Basedow-kórra gyakorolt kedvező, sőt gyógyító hatását felismerte. Nem volt nagyképű és szerette a jóízű, szellemes tréfát. És most hadd elevenítsek fel egy pár kedves apróságot. Stiller a legpontosabb emberek közé tartozott. Naponta regel pont fél kilenckor megállott a kórház előtt kétlovas kocsija. Ha egyszer véletlenül valamivel később jött, annak igen nyomós oka volt s ő zavartan mentegőzött asszisztense előtt. A kórház komorságát nem egyszer egy-egy kedves epizód derítette fel s ő a szellemes beszédnek és jóízű tréfának nagy barátja volt. Nemesak orvostudós volt, de rendkívül sok szépirodalmi művet is olvasott s ez irányban is páratlan nagy ismerete és memóriája volt. A zenének is rájongó híve s nem volt jelebb művész hangverseny, amelyen meg ne jelent volna. Haragudni csak nagy ritkán láttam s nála a harag nem sértő szavakban, hanem abban nyilvánult meg, hogy szemét gyorsabban hunyorgatta s fejét rosszalólag csóválta. Legjobban jellemezte őt az a szegény bőceher, aki előbb a végtelen jószívű, de hangos *Báron Jónás* sebészfőorvos, majd azután Stiller osztályán feküdt, e mondat: Stiller könnte ein baron sein, und Baron könnte stiller sein. — Egy másik talmudista ágya felett levő pléhtáblájára felírtam a betegségek latin diagnózisát: „Nodi haemorrhoidales”, azaz: aranyeres eszmők. Másnap Stiller meglepetve látja, hogy a diagnózis le van törölve s csak az utolsó két szótág maradt meg. Mikor kérdezte, hogy ki törölte le a diagnózis kétharmad részét, a páciens így szólt: „Ich Herr Professorleben, hab es ausgelöschet. Denn das, ob ich die Kränk hab, weiss ich nicht. Aber das weiss ich, das ich das bestimnt hab, was auf der Tafel geblieben ist.” (Tudniillik a *dales* két utolsó szótág maradt ott.) A tanár ezen jóízűt kacagott.

Szokásban volt, hogy az ágy fölé illesztett pléhtáblán a beteg nevén és a diagnózison kívül még azt is jeleztük, hogy az ápolási díjat fizető vagy ingyenesen kezdte-e a beteg s ezt így jeleztük: *S* (azaz solvens, fizető), vagy *G* (azaz gratis, díjtalan). Erre azért volt szükség, mert a kórház szűkre szabott anya-

gi viszonyai miatt hat hétnél tovább nem tarthatta az ingyenes beteget, azokat valamely közkházba utalta. Egy reggel a professzor meglepetve látta, hogy az egyik kórtáblán az előtte való napi *S* helyett *I* betű áll. Mivel a beteget előtt a tanár asszisztenseivel mindig latinul beszélt, esodálkozva kérdezte tőlem: Quid est? (Mi ez?) Mire így válaszoltam: Kérem tanár úr, ez a beteg tegnap még fizető volt, azért állott tábláján az *S* betű. De ma bejelentette előttem, hogy továbbra fizetni nem tud, tehát *I*-vel jeleztem, azaz: Insolvens. Az ilyen ártatlan tréfákkal fűszereztük a kórház borongós hangulatát.

Egy beteg öreg hordár titokzatosan sügta egyszer fülembre: „Herr doktor, unsere Wärterin ist eine grosse Antisemitin!” Mikor megkérdeztem tőle, miből következteti ezt, így szólt: „Unter meinem Arm lässt sie das Röhrl im zehnten Minuten, aber bei dem daneben liegenden Kristlichen Kranken ist das Röhrl schon eine halbe Stunde unter seinem Arm”. A „Röhrl” alatt a hőmérőt értette s mert azt hitte, hogy az valami gyógyító masina, panaszkodott erről. Pedig nem történt egyéb, mint hogy az ápolónő hanyagságból a megszabott tíz perc helyett fél óráig ott felejtette a szegény keresztény beteg hónalijában.

Stiller gyakran beszélt el kedves, derűs történeteket életéből. Mindig büszke volt arra, hogy ágról szakadt szegény fiú volt és sokszor emlegette, hogy zsidó hitét sok esábitó ígért és nagy pozíció kedvéért sem hagyta el. Aljon itt egy kedves kis történet, ahogy ő mondta el. Mikor még a zsidó kórház orvos-a voltam — mesélte — egy izben a lóvasúttal utaztam. Amint a jegyadó kalauz észrevett, kezemet akarta megcsókolni és könny túltölt szemébe. Mikor ennek okát megkérdeztem, meghatódottságtól remegő hangon így szólt: a nagyságos orvos úr mentette meg feleségem életét! En már nem emlékeztem az esetre — mesélte tovább a tanár — s megkérdeztem a kalauzt, hogy miképen? Ugy, felelte, hogy mikor már semmimem és senkimmem használt feleségemnek, az egyik kezelőorvos ajánlotta, hogy hívassuk a főorvos urat. A nagyságos doktor úr ránézett, a betegre, egyetlen szót mondott s attól a perctől kezdve feleségem állapotja javult és meg is gyógyult. És mi volt ez a szó, kérdeztem kíváncsian. Itt van nálam felírva, mondotta a kalauz, mert már azóta nagyon sok súlyos betegnek ajánlottam s ettől a csodaszótól mind meggyógyultak. Már égtam a kíváncsiságtól, beszélte tovább Stiller, mi ez a búvós szó. A kalauz pénztárcájából kivette a gyűrt papírt, amelyre ez volt felírva: „Moribundus”, ami latinul annyit jelent, hogy: Haldokló. En a következő megállónál, fejezte be a professzor elbeszélését, sietve és szegyenkezve leugrottam.

(Folytatjuk.)